Hans Schuit
Mariska Roelofs

Arbeidsmarktperspectieven en functieprofiel LOBOS'ers

OVDB

KENNISCENTRUM beroepsonderwijs arbeidsmarkt

ARBEIDSMARKTPERSPECTIEVEN EN FUNCTIEPROFIEL LOBOS'ERS

Arbeidsmarktperspectieven en functieprofiel LOBOS'ers

Hans Schuit
Mariska Roelofs

Nijmegen, maart 2007

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

Kenniscentrum Beroepsonderwijs ArbeidsmarktDeze publicatie is te bestellen bij het Kenniscentrum Beroepsonderwijs
Arbeidsmarkt
Postbus 1422
6501 BK Nijmegen
Tel: 024 – 365 35 20
Fax: 024 – 365 34 93
E-mail: info@kenniscentrum-ba.nl

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Hans Schuit
Mariska Roelofs

Arbeidsmarktperspectieven en functieprofiel LOBOS'ers
Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.
ISBN 978-90-77202-30-2
NUR 840

© 2007 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

0 Samenvatting en conclusies 7
- 0.1 Achtergronden van het onderzoek 7
- 0.2 Vraagstelling van het onderzoek 8
- 0.3 Onderzoeksaanpak 9
- 0.4 Conclusies met betrekking tot de eerste onderzoeksvraag 9
- 0.5 Conclusies met betrekking tot de tweede onderzoeksvraag 10
- 0.6 Conclusies met betrekking tot de derde onderzoeksvraag 12

1 Inleiding en vraagstelling 15

2 Onderzoeksopzet 17

3 Typering geïnterviewde personen en hun organisaties 21
- 3.1 Geïnterviewde personen en organisaties basisonderwijs 21
- 3.2 Geïnterviewde personen en organisaties (voortgezet) speciaal onderwijs 22
- 3.3 Geïnterviewde personen en organisaties voortgezet onderwijs 23
- 3.4 Geïnterviewde personen en organisaties BVE-sector 23
- 3.5 Geïnterviewde personen en organisaties gemeenten en sportraden 24

4 Relevante ontwikkelingen en invloedrijke factoren 25
- 4.1 Herkenning en effecten van nieuwe ontwikkelingen 25
- 4.2 Remmende en bevorderende factoren 27

5 Functieprofiel van de LOBOS'er 35
- 5.1 Bruikbaarheid functieprofiel in het basisonderwijs 35
- 5.2 Bruikbaarheid functieprofiel in het (voortgezet) speciaal onderwijs 36
- 5.3 Bruikbaarheid functieprofiel in het voortgezet onderwijs 37
- 5.4 Bruikbaarheid functieprofiel in het middelbaar beroepsonderwijs 37
- 5.5 Bruikbaarheid functieprofiel op het snijvlak van onderwijs en samenleving 38
- 5.6 Bruikbaarheid functieprofiel over de sectoren heen 38

6 Voorzichtige kwantificering arbeidsmarktbehoefte 41
6.1 Arbeidsmarktraming LOBOS'ers langs drie invalshoeken 41
6.2 Synthese onderscheiden arbeidsmarktramingen voor LOBOS'ers 47
6.3 Randvoorwaarden voor een positief arbeidsmarktscenario 50

Geraadpleegde literatuur en andere documentatie 51

Bijlagen 53
Bijlage 1 – Overzicht van geïnterviewde personen 55
Bijlage 2 – Topiclijst (algemeen) interviews sleutelpersonen 59
Bijlage 3 – Functieprofiel LOBOS (werkgroep LOBOS) 63

Samenvatting en conclusies

0.1 Achtergronden van het onderzoek

Binnen de Nederlandse samenleving neemt het belang van sport en bewegen de laatste jaren steeds meer toe. Overheden op landelijk en lokaal niveau, bedrijven en individuen tonen zich steeds meer bereid om te investeren in sport en bewegingsactiviteiten. Deels wordt deze extra beleidsmatige en financiële aandacht voor sport en bewegen ingegeven vanuit sportintrinsieke waarden, deels vanuit meer instrumentele waarden als het bevorderen van een gezonde leefstijl, sociale cohesie en sociale integratie (cf. Bekhuis, 2006; Breedveld en Tiessen-Raaphorst, 2006).

Voorlopig hoogtepunt binnen het landelijke sportstimuleringsbeleid is de VWS-nota 'Tijd voor sport' uit 2005 en de daaruit voortvloeiende opdracht aan de Alliantie School & Sport om te komen tot een plan van aanpak, dat ertoe moet leiden dat in 2010 90% van alle kinderen en jongeren dagelijks tijdens of na school een aanbod krijgt om te sporten en te bewegen.

Min of meer gelijktijdig met de toename van de maatschappelijke betekenis valt binnen het onderwijs een toename te registreren van het aantal onderwijsondersteunende functionarissen. Met name sinds het begin van deze eeuw heeft functiedifferentiatie binnen het onderwijs een grote vlucht genomen. In 2005 bedroeg het totaal aantal onderwijsondersteunende functionarissen binnen primair en voortgezet onderwijs en de BVE-sector samen bijna 13.000 fte oftewel ruim 5% van de totale personele sterkte (OCW, 2006). Verwacht wordt dat het aantal onderwijsondersteuners in de komende jaren nog verder zal toenemen.

Binnen de context van een toenemend aandeel van onderwijsondersteunende functionarissen en de toenemende maatschappelijke vraag naar begeleiding, scholing en instructie op het terrein van sport en bewegen is de introductie van een opleidingsprofiel, dat zich specifiek richt op onderwijsondersteuning op het gebied van bewegingsonderwijs, dan ook geen vreemde gedachte.

Sinds 2002 bieden opleidingen Sport en Bewegen in het middelbaar beroepsonderwijs hun deelnemers de mogelijkheid om af te studeren als 'lerarenondersteuner bewegingsonderwijs en sport' (LOBOS). Het gaat hierbij niet om een eigenstandige uitstroomdifferentiatie binnen de kwalificatiestructuur, maar om opleidingen op niveau 4, die als 'onderwijsvariant' aangeboden worden binnen erkende uitstroomdifferentiaties zoals die van *Sport- en Bewegingsconsulent* of *Trainer/Coach*. LOBOS'ers beschikken bij hun

afstuderen niet over een onderwijsbevoegdheid en mogen daarom niet zonder meer les geven aan kinderen en jongeren. Net zoals andere onderwijsondersteunende functionarissen kunnen zij wel onder verantwoordelijkheid van een bevoegde groeps- of vakleerkracht sport- en bewegingslessen verzorgen.

Naast de reeds gesignaleerde trends met betrekking tot het toenemend maatschappelijk belang van sport en bewegen en functiedifferentiatie binnen het onderwijs hebben zich in de afgelopen tijd nog een aantal ontwikkelingen voorgedaan op het snijvlak van onderwijs, sport en bewegen, die meer of minder van invloed kunnen zijn op de arbeidsmarktkansen voor LOBOS'ers en hun beroepsprofiel. Zonder uitputtend te willen zijn, noemen we hier:

- De tendens naar intensivering van de samenwerking tussen sportverenigingen en scholen.
- De opkomst van brede scholen en de deels daarmee samenhangende ontwikkeling van sport- en bewegingsactiviteiten in de driehoek buurt – onderwijs – sport (BOS).
- De invoering van andere onderwijskundige concepten (Nieuwe Leren), waarbij leerlingen en studenten relatief zelfstandig werken aan de ontwikkeling van kennis en vaardigheden, maar ook behoefte hebben aan voldoende persoonlijke begeleiding.
- Het afschaffen van de automatische lesbevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden.
- Het verantwoordelijk maken van schoolbesturen in het primair onderwijs voor het aanbieden van buitenschoolse opvangmogelijkheden voor hun leerlingen met ingang van 1 augustus 2007 (op grond van motie Van Aartsen/Bos);
- De invoering van LO-2 (Bewegen-Sport-Maatschappij) als examenvak in het voortgezet onderwijs.
- Dreigende personeelstekorten in met name het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

0.2 Vraagstelling van het onderzoek

Binnen de context van de hiervoor beschreven ontwikkelingen heeft de OVDB contact gezocht met het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) met het verzoek om onderzoek te doen naar de volgende vragen:

1. wat zijn de arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers binnen het onderwijs?
2. welke factoren zijn van invloed op de beroepsmogelijkheden c.q. het banenvolume voor LOBOS'ers in het onderwijs?
3. welke eisen stellen werkgevers aan het profiel van de LOBOS'er c.q. welke taken en competenties zouden centraal moeten staan in de beroepsuitoefening door LOBOS'ers?

0.3 Onderzoeksaanpak

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is gekozen voor een onderzoeksaanpak, waarin interviews met vertegenwoordigers van de hiervoor genoemde sectoren centraal staan. Binnen iedere sector zijn 8 semi-gestructureerde interviews afgenomen met uitzondering van het (voortgezet) speciaal onderwijs (7 interviews). Omdat het begrip 'lokale overheid' vanwege de situatie in met name kleinere gemeenten ten behoeve van het onderzoek opgerekt is naar provinciale sportraden, zijn in het onderzoek 5 interviews gehouden met vertegenwoordigers van gemeenten en 3 interviews met vertegenwoordigers van provinciale sportraden. In totaal zijn dus 39 interviews gehouden binnen de 5 onderscheiden werkvelden (voor een overzicht van geïnterviewde personen: zie bijlage 1).

De interviews zijn gehouden aan de hand van een vaste topiclijst (deze topiclijst is bijgevoegd als bijlage 2), die per werkveld op relevante aspecten is aangepast. In alle gevallen zijn de respondenten gevraagd naar:

1. functiekenmerken van de geïnterviewde persoon en relevante kenmerken en kengetallen van hun organisatie;
2. de mate van herkenning door de geïnterviewde van relevante ontwikkelingen binnen de omgeving van het onderwijs;
3. de mate waarin potentieel relevante factoren door de respondenten als bevorderend dan wel als remmend ingeschat worden voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers;
4. de bruikbaarheid en eventueel benodigde aanpassingen van het concept-functieprofiel voor de LOBOS'er van de werkgroep LOBOS (november 2005, zie bijlage 3);
5. een voorzichtige raming van de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers in de komende 5-10 jaar.

0.4 Conclusies met betrekking tot de eerste onderzoeksvraag

Het is niet goed mogelijk om absolute uitspraken te doen over de ontwikkeling van de arbeidsmarkt voor LOBOS'ers in de nabije toekomst. De arbeidsmarkt voor LOBOS'ers is nog nagenoeg onontgonnen. Er is ten tijde van het onderzoek pas één lichting LOBOS'ers ingestroomd op de arbeidsmarkt. Het aantal in het onderwijs werkzame LOBOS'ers is niet bekend, maar nog zeer beperkt. Bovendien blijkt uit het onderzoek, dat de LOBOS'er als beroepsbeoefenaar nog zeker niet op alle scholen een bekend 'merk' is. Tenslotte, is de feitelijke ontwikkeling van de vraag naar LOBOS'ers afhankelijk van zeer veel verschillende factoren.

Om ondanks de geschetste onzekerheden toch een globale kwantificering te kunnen geven van de arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers hebben we langs drie manieren een raming opgesteld van de toekomstige arbeidsmarktbehoefte aan LOBOS'ers:

1. Een raming op basis van uitspraken van de geïnterviewde vertegenwoordigers uit het basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.
2. Een raming op basis van uitspraken van geïnterviewde vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden en enkele vertegenwoordigers vanuit het mbo.
3. Een raming op basis van het concept-plan van de Alliantie School & Sport zoals geschetst door de directeur van de Alliantie.

De wijze van berekening en de uitkomsten van de verschillende wijzen van ramen zijn beschreven in paragraaf 6.1. De uitkomsten van de onderscheiden berekeningswijzen bevatten naast verschillen ook substantiële overeenkomsten. In paragraaf 6.2 zijn we op zoek gegaan naar een *synthese* van de drie onderscheiden benaderingen. Op grond van deze synthese-benadering lijkt het aannemelijk om een arbeidsmarktvraag te veronderstellen van ongeveer 3.000 - 4.000 extra fte voor functionarissen met een LOBOS/BOS-profiel in de komende 5-10 jaar. Deze raming uit de synthese-benadering heeft een ruw karakter, die echter over een zekere mate van waarschijnlijkheid beschikt, doordat deze de uitkomsten van verschillende berekeningswijzen integreert. De werkelijke vraag is afhankelijk van zeer veel verschillende, onzekere factoren en daarmee moeilijk exact te voorspellen.

Conclusie

Het antwoord op de eerste onderzoeksvraag luidt derhalve, dat op grond van het uitgevoerde onderzoek over 5-10 jaar een arbeidsmarktbehoefte van circa 3.000 – 4.000 fte voor beroepsbeoefenaren met een LOBOS/BOS-profiel aannemelijk lijkt.

0.5 Conclusies met betrekking tot de tweede onderzoeksvraag

Tijdens de interviews hebben we de respondenten gevraagd om aan te geven welke ontwikkelingen en factoren zij het meest bepalend achten voor een positieve ontwikkeling van de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. Deze zijn meer uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4 en paragraaf 6.3. Volgens de respondenten zijn de volgende factoren en ontwikkelingen het meest bevorderend voor de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers:

- *Extra financiële impulsen van de overheid* om voor ieder kind, iedere jongere een dagelijks aanbod van sport- en bewegingsactiviteiten te kunnen realiseren. Respondenten spreken in dit verband over 'inhoud geven aan de ambities uit de VWS-nota 'Tijd voor Sport' en 'realisatie van de plannen van de Alliantie School en Sport'.
- Het verschaffen van *duidelijkheid over de bevoegdheden van LOBOS'ers* bij de uitvoering van onderwijstaken, de taakverdeling tussen LOBOS'er en (vak)leerkracht en de verantwoordelijkheden voor eventuele 'ongelukjes binnen de gymles'.

- In het verlengde van het voorgaande punt: een betere *marketing' van de LOBOS'er* om werkgevers in en om het onderwijs meer bekend te maken met de meerwaarde van dit type beroepsbeoefenaar.
- Het lange-termijn-effect van de *afschaffing van de automatische bevoegdheid* voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden.
- Het *verantwoordelijk maken van schoolbesturen in het basisonderwijs* voor het aanbieden van *buitenschoolse opvang* voor hun leerlingen.
- De *introductie van het vak LO-2* als eindexamenvak in het voortgezet onderwijs.
- Het *integreren van de opleidingen en beroepsprofielen voor BOS-medewerkers en LOBOS'ers*, waarbij een helder onderscheid gemaakt dient te worden met werkzaamheden door deze MBO-medewerkers en HBO-ers (met name ALO-afgestudeerden) op het terrein van sport en bewegen.

Van bovenstaande factoren wordt een positief effect verwacht op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. Daarnaast zijn door een deel van de respondenten ook factoren genoemd, waarvan een remmend effect uit kan gaan op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers:

- *Het ontbreken van voldoende financiële middelen* om onderwijsinstellingen adequaat sport- en bewegingsonderwijs te laten verzorgen.
- Het grotendeels *herpositioneren van de applicatiecursus bewegingsonderwijs' voor PABO-afgestudeerden* binnen de reguliere PABO-opleiding door een aantal PABO's, waardoor de drempel voor PABO-afgestudeerden om een additionele bevoegdheid voor bewegingsonderwijs te behalen een stuk wordt verlaagd.
- *De gebouwelijke situatie van sportaccommodaties.* Nieuwe vormen van bewegings–onderwijs met vormen van teamteaching en circuits veronderstellen grotere sporthallen die het niveau van gymzalen overstijgen. Deze accommodaties zijn onvoldoende beschikbaar volgens een deel van de respondenten.
- *Conservatisme binnen het onderwijs.* Door diverse respondenten is gewezen op vormen van conservatisme binnen het onderwijs. Hierbij ging het om opmerkingen van uiteenlopende aard maar met 'conservatisme' als rode draad:
  - 'het voortgezet onderwijs als ALO-bastion';
  - 'de angst van managers om echte keuzes te maken met betrekking tot functiedifferentiatie';
  - 'scholen die zich meer laten leiden door angst voor mogelijke ongelukken dan door uitdagingen en sportplezier voor kinderen';
  - 'het niet los kunnen laten van het idee dat leren ook andere vormen kan aannemen dan een klaslokaal met één leerkracht en een groep kinderen'.

Conclusie

De meest cruciale factor voor de ontwikkeling van arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers is in de opvattingen van de respondenten de mate waarin het rijk financiële middelen zal verschaffen om scholen en hun partners in staat te stellen om voor alle

kinderen en jongeren een dagelijks aanbod te realiseren van sport- en bewegingsactiviteiten.

Met het hiervoor gegeven overzicht van remmende en bevorderende factoren is de tweede onderzoeksvraag van een antwoord voorzien.

0.6 Conclusies met betrekking tot de derde onderzoeksvraag

Om inzicht te krijgen in de eisen die werkgevers stellen aan het beroepsprofiel van de LOBOS'er is aan de respondenten het concept-functieprofiel van de LOBOS'er voorgelegd. Dit profiel is in november 2005 opgesteld door de werkgroep LOBOS en gebaseerd op het door het ministerie van OCW opgestelde profiel voor lerarenondersteuner basisonderwijs.

Uit de gehouden interviews (zie voor een meer uitgebreide beschrijving van de onderzoeksbevindingen op dit punt hoofdstuk 5) blijkt, dat met name respondenten uit het onderwijs het concept-functieprofiel van de werkgroep LOBOS op hoofdlijnen als redelijk bruikbaar typeren. Dat geldt vooral voor de eerste drie hoofdtaken uit het conceptprofiel:

1. het zelfstandig uitvoeren van les- en leerlingbegeleidende taken op het gebied van bewegingsonderwijs onder verantwoordelijkheid van een daartoe bevoegde leerkracht;
2. het verrichten van ondersteunende werkzaamheden ter voorbereiding van de lessen bewegingsonderwijs;
3. het uitvoeren van taken in de driehoek Buurt - Onderwijs - Sport.

Hoewel het merendeel van de respondenten het concept-profiel op hoofdlijnen tamelijk bruikbaar acht, zijn veel respondenten van mening dat het profiel op een aantal punten nadere concretisering, afbakening (ten opzichte van bevoegde leerkrachten), verduidelijking en/of verbreding (BOS-driehoek) behoeft. De volgende voorstellen voor verbetering en verduidelijking zijn gedaan door de respondenten:

- De gebruikte beschrijvingen van de werkzaamheden zijn onvoldoende onderscheidend ten opzichte van functiebeschrijvingen voor hbo-ers op het gebied van sport- en bewegingsonderwijs. Hierdoor wekt het profiel de indruk in belangrijke mate een hbo-profiel te zijn, terwijl het gaat om beroepsbeoefenaren op mbo-niveau.
- Het profiel bevat tegenstrijdige formuleringen, daar waar enerzijds sprake is van routinematige, uitvoerende taken en anderzijds van innovatieve, initiërende en coördinerende taken. Volgens de respondenten moet een LOBOS-profiel vooral een uitvoerend profiel zijn. Initiërende, regisserende, coördinerende taken e.d. zijn meer geschikt voor hbo-ers.

- Respondenten uit het primair onderwijs bevestigen de relevantie van het opnemen van taken met betrekking tot de BOS-driehoek. Respondenten uit het voortgezet onderwijs, het mbo, gemeenten en sportraden bepleiten een sterker accent binnen het profiel voor dit type activiteiten. Vertegenwoordigers vanuit mbo, sportraden en gemeenten tonen zich daarbij doorgaans voorstander van het in elkaar schuiven van beroepsprofielen van BOS-medewerkers en LOBOS'ers. Met uitzondering van de respondenten uit het (v)so, een onderwijstype dat over het algemeen minder geworteld is binnen de lokale gemeenschap, lijkt er binnen alle sectoren een tamelijk groot draagvlak te bestaan voor een verbreding van het LOBOS-profiel in de richting van een BOS-profiel.
- Een laatste voor de sector specifieke opmerking is afkomstig uit het (voortgezet) speciaal onderwijs, een sector die qua arbeidsvolume (relatief kleine sector) en doelgroep afwijkt van de andere onderzochte sectoren. Respondenten uit het (v)so bepleiten meer aandacht in de opleiding en het beroepsprofiel van LOBOS'ers voor het werken met kinderen met (v)so-indicaties. Dit pleidooi wordt door een enkele respondent uit de andere sectoren ondersteund in verband met een toename van kinderen met een handicap en/of leer- en gedragsstoornissen binnen het regulier onderwijs onder invloed van rugzakjesfinanciering en de invoering van 'zorgplicht' binnen het onderwijs.

Conclusie

Met de vaststelling dat het merendeel van de respondenten het concept-functieprofiel van de werkgroep LOBOS in aanleg bruikbaar acht, maar ook verbeteringen zoals hierboven beschreven (met name: minder HBO-formuleringen, duidelijk accent op uitvoerende taken, integratie LOBOS/BOS-profiel) wenselijk acht, is ook de derde onderzoeksvraag beantwoord.

1 Inleiding en vraagstelling

Binnen de bestuurscommissie Sport en Bewegen van de OVDB leeft de behoefte aan een beter inzicht in de arbeidsmarktperspectieven en het beroepsprofiel van LOBOS'ers. LOBOS is de afkorting voor 'lerarenondersteuner bewegingsonderwijs en sport'. LOBOS-opleidingen worden door ROC's aangeboden als niveau-4-opleidingen binnen bestaande uitstroomdifferentiaties van de kwalificatiestructuur zoals die van Sport- en bewegingsconsulent en Trainer/Coach. Voor LOBOS'ers bestaat dus geen eigenstandige uitstroomdifferentiatie. LOBOS'ers beschikken bij hun afstuderen niet over een onderwijsbevoegdheid en mogen daarom niet zonder meer les geven aan kinderen en jongeren. Net zoals andere onderwijsondersteunende functionarissen kunnen zij wel onder verantwoordelijkheid van een bevoegde groeps- of vakleerkracht sport- en bewegingslessen verzorgen.

Onderwijsondersteunende functionarissen zijn een betrekkelijk nieuw verschijnsel binnen het onderwijs. Met name sinds het begin van deze eeuw heeft functiedifferentiatie binnen het onderwijs een grote vlucht genomen (Vrieze e.a. 2003; Onderwijsraad 2003; OCW, 2003; Lubberman en Moerkamp, 2005). Procentueel en in absolute aantallen is het aandeel van onderwijsondersteunende functionarissen binnen schoolorganisaties in de voorbije jaren fors gestegen. In 2005 bedroeg het totaal aantal onderwijsondersteunende functionarissen binnen primair en voortgezet onderwijs en de BVE-sector samen bijna 13.000 fte oftewel ruim 5% van de totale personele sterkte (OCW, 2006).

Binnen de context van een toenemend aandeel van onderwijsondersteunende functionarissen is de introductie van een opleidingsprofiel, dat zich specifiek richt op onderwijsondersteuning op het gebied van bewegingsonderwijs, dan ook een logische gedachte. Vanuit deze gedachte heeft de OVDB in 2003 dan ook al onderzoek laten verrichten naar de beroepsmogelijkheden van afgestudeerden Sport en Bewegen op niveau 4 binnen het onderwijs. Uit dit onderzoek, dat zich beperkte tot de sector van het primair onderwijs, kwamen twee belangrijke obstakels naar voren voor de beroepsmogelijkheden van LOBOS'ers:

- functiedifferentiatie binnen het primair onderwijs stond ten tijde van het onderzoek nog in de kinderschoenen;
- binnen het primair onderwijs bestond in 2003 een voorkeur voor een generalistische invulling van ondersteunende functies.

Inmiddels heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan binnen het onderwijs zelf en in de omgeving van het onderwijs, die voor de bestuurscommissie Sport en Bewegen

van de OVDB aanleiding zijn om een hernieuwd onderzoek te laten uitvoeren naar de arbeidsmarktmogelijkheden van LOBOS'ers binnen het onderwijs en de driehoek Buurt - Onderwijs - Sport:

- met ingang van 1 augustus 2004 zijn afgestudeerden van de PABO-opleiding niet langer automatisch bevoegd voor het geven van bewegingsonderwijs in het primair onderwijs; het is daardoor niet langer vanzelfsprekend, dat groepsleerkrachten zelf het bewegingsonderwijs voor hun klas verzorgen;
- het onderwijs heeft in 2006 meer ervaring met functiedifferentiatie dan in 2003;
- met ingang van 1 augustus 2006 zijn onderwijsinstellingen op grond van de Wet Beroepen in het Onderwijs (wet BIO) verplicht om integraal personeelsbeleid te voeren en worden door de rijksoverheid uitgedaagd om beter na te denken over de competenties waarover hun medewerkers dienen te beschikken bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van het onderwijs;
- onderwijs wordt in toenemende mate (cf. VWS-nota 'Tijd voor Sport' uit 2005) door de overheid beschouwd als een instrument om ervoor zorg te dragen dat kinderen en jongeren voldoende aan sport en bewegen toekomen en het belang van voldoende beweging ook in hun latere leven meenemen; ook in het kader van de brede-school-ontwikkelingen en het sportstimuleringsbeleid via de BOS-regeling nemen scholen een belangrijke plaats in;
- in het verlengde van het voorgaande punt: de Alliantie School en Sport heeft van VWS de opdracht gekregen om plannen te ontwikkelen om via het onderwijs kinderen en jongeren dagelijks deel te laten nemen aan sport- en bewegingsactiviteiten;
- scholen in het primair onderwijs worden met ingang van 1 augustus 2007 verplicht op grond van de motie Van Aartsen/Bos om zorg te dragen voor voor-, tussen- en naschoolse opvang van hun leerlingen;
- met name voor het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs dreigen aanzienlijke personeelstekorten op de middellange termijn.

Binnen de context van de hiervoor beschreven ontwikkelingen in de omgeving van het onderwijs heeft de OVDB contact gezocht met het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) met het verzoek om onderzoek te doen naar de volgende vragen:

1. Wat zijn de arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers binnen het onderwijs?
2. Welke factoren zijn van invloed op de beroepsmogelijkheden c.q. het banenvolume voor LOBOS'ers in het onderwijs?
3. Welke eisen stellen werkgevers aan het profiel van de LOBOS'er c.q. welke taken en competenties zouden centraal moeten staan in de beroepsuitoefening door LOBOS'ers?

2 Onderzoeksopzet

Exploratieve onderzoeksopzet

Doel van het onderzoek is om ontwikkelingen in de omgeving van het onderwijsveld, overwegingen en mogelijkheden bij werkgevers in het onderwijs en de lokale overheid in kaart te brengen, die inzicht verschaffen in de mate waarin er op een termijn van 5-10 jaar arbeidsmogelijkheden voor LOBOS'ers zullen ontstaan binnen het onderwijs. De onderzoeksaanpak heeft een *exploratief* en *kwalitatief* karakter. Er ontbreekt immers een vastgesteld beroepscompetentieprofiel voor de LOBOS-functionaris en het aantal afgestudeerde MBO-ers, dat ten tijde van het uitgevoerde onderzoek werkzaam is binnen een LOBOS-achtige functie is gering.

Binnen de exploratieve aanpak van het onderzoek past een *verbreding* van de onderzoeks*scope* ten opzichte van het eerdere door de OVDB verrichte onderzoek naar '*een onderwijsvariant sport en bewegen*' binnen het MBO', dat zich uitsluitend richtte op arbeidsmogelijkheden binnen het *primair onderwijs*. Binnen het hier beschreven onderzoek is gekozen voor een *uitbreiding* van het onderzoek naar de sectoren *speciaal onderwijs*, *voortgezet onderwijs* en *middelbaar beroepsonderwijs* alsmede de *lokale overheid* in zijn rol als 'hoeder van het algemeen belang':

- Voor het speciaal onderwijs wordt gekozen, omdat deze sector al langer ervaring heeft met functiedifferentiatie dan het primair onderwijs en omdat deze sector in veel onderzoek over het hoofd wordt gezien.

- Voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs wordt gekozen, omdat in deze onderwijssectoren de grootste personele tekorten dreigen te ontstaan in de komende jaren en omdat deze sectoren bij de kamerbehandeling van de VWS-nota 'Tijd voor Sport' eind 2005 samen met het primair onderwijs nadrukkelijk benoemd zijn als belangrijke actoren om de jeugd te stimuleren om duurzaam voldoende te bewegen. Voor het middelbaar beroepsonderwijs geldt bovendien als extra overweging het gegeven dat de BVE-sector van de genoemde onderwijssectoren het verst ontwikkeld is wat betreft functiedifferentiatie. Binnen de BVE-sector heeft het onderzoek zich toegespitst op de afdelingen Sport en Bewegen. De keuze voor S&B-afdelingen is enerzijds gebaseerd op het gegeven, dat binnen BVE-instellingen de meeste S&B-functies te vinden zijn binnen de afdelingen Sport- en Bewegen. Anderzijds is keuze voor S&B-afdelingen ingegeven vanuit het feit, dat deze afdelingen vanuit hun contacten met het basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs ervaringen opdoen met betrekking tot de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan onderwijsondersteuners op het terrein van sport en bewegen binnen deze sectoren.

- Voor de lokale overheid wordt gekozen, omdat deze in veel (middel)grote steden een belangrijke regiefunctie vervult in het proces van *brede-school-ontwikkeling* en het stimuleren van activiteiten in de zogenaamde *BOS-driehoek*: Buurt – Onderwijs – Sport. Bovendien kunnen gemeenten, door het werkgeverschap van LOBOS'ers op zich te nemen in het kader van BOS- en brede-school-ontwikkeling, een belangrijk personeel obstakel voor schoolbesturen om LOBOS'ers binnen de school aan te stellen uit de wereld helpen en daarmee de beroepsmogelijkheden voor LOBOS'ers vergroten. Omdat met name in kleinere gemeenten regie- en stimuleringsactiviteiten in veel gevallen worden uitgevoerd door provinciale sportraden, zijn in het onderzoek ook een aantal sportraden betrokken. Vanuit hun regisserende en stimulerende rol hebben gemeenten en sportraden zicht op de arbeidsmarktmogelijkheden voor ondersteuners van sport- en bewegingsactiviteiten op het snijvlak van onderwijs, buurt en verenigingen alsmede de eisen, die dit werk stelt aan het functieprofiel van deze beroepsbeoefenaren.

Semi-gestructureerde interviews

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is gekozen voor een onderzoeksaanpak, waarin interviews met vertegenwoordigers van de hiervoor genoemde sectoren centraal staan. Binnen iedere sector zijn 8 semi-gestructureerde interviews afgenomen met uitzondering van het (voortgezet) speciaal onderwijs (7 interviews). Omdat het begrip 'lokale overheid' vanwege de situatie in met name kleinere gemeenten ten behoeve van het onderzoek opgerekt is naar provinciale sportraden, zijn in het onderzoek 5 interviews gehouden met vertegenwoordigers van gemeenten en 3 interviews met vertegenwoordigers van provinciale sportraden. In totaal zijn dus 39 interviews gehouden binnen de 5 onderscheiden werkvelden (voor een overzicht van geïnterviewde personen: zie bijlage 1).

De interviews zijn gehouden aan de hand van een vaste topiclijst (deze topiclijst is bijgevoegd als bijlage 2), die per werkveld op relevante aspecten is aangepast. In alle gevallen zijn de respondenten gevraagd naar:

1. functiekenmerken van de geïnterviewde persoon en relevante kenmerken en kengetallen van hun organisatie;
2. de mate van herkenning door de geïnterviewde van relevante ontwikkelingen binnen de omgeving van het onderwijs;
3. de mate waarin potentieel relevante factoren door de respondenten als bevorderend dan wel als remmend ingeschat worden voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers;
4. de bruikbaarheid en eventueel benodigde aanpassingen van het concept-functieprofiel voor de LOBOS'er van de werkgroep LOBOS uit november 2005 (zie bijlage 3);
5. een voorzichtige raming van de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers in de komende 5-10 jaar.

De interviews met de vertegenwoordigers van de 5 onderscheiden werkvelden zijn gehouden in de maanden november en december van 2006. Als afsluiting van de interviewreeks is de directeur van de Alliantie School en Sport begin januari 2007 geïnterviewd. Het totaal aantal gehouden interviews komt hiermee op 40. Dit interview had enerzijds een zelfde opzet en doelstelling als de eerder gehouden interviews, maar was anderzijds bedoeld om 'op helicopter-niveau' referentiegegevens te verzamelen voor de ramingen van de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers op grond van de interviews met de sleutelpersonen uit de vijf onderscheiden werkvelden.

3 Typering geïnterviewde personen en hun organisaties

In dit hoofdstuk wordt voor ieder van de onderscheiden werkvelden een korte typering gegeven van de geïnterviewde personen en de organisaties waarvan zij deel uitmaken.

3.1 Geïnterviewde personen en organisaties basisonderwijs

Alle geïnterviewde personen zijn werkzaam bij een rechtspersoon, waar meerdere basisscholen onder ressorteren. Het aantal basisscholen per stichting/bestuur varieert van 3 tot 26. De respondenten vervullen de volgende functies: voorzitter College van Bestuur, bovenschools directeur, algemeen directeur, locatiedirecteur, personeelsfunctionaris (voorheen directeur basisschool), hoofd personeelszaken, beleidsmedewerker P&O, stafmedewerker die de vakleerkrachten en specifiek de gymdocenten vertegenwoordigt, stafcoördinator met als taken Arbo en bijzondere categorieën personeel. Bij één van de deelnemende organisaties is het interview gehouden met twee personen (locatiedirecteur en beleidsmedewerker P&O van de stichting).

Het aantal leerlingen in de onderwijsorganisaties, die de sleutelpersonen vertegenwoordigen, varieert van 3.100 tot 6.700. Wat betreft de omvang van de onderwijsorganisaties geldt een variatie van 25 fte tot 648 fte. Met betrekking tot het bewegingsonderwijs geeft één van de sleutelpersonen aan dat er binnen de onderwijsorganisatie 16 vakleerkrachten werkzaam zijn. Bij de overige onderwijsorganisaties gaat het om nul tot 5,6 fte op het gebied van sport en bewegen.

De denominatie van de scholen varieert (rooms-katholiek, interconfessioneel-katholiek, protestants-christelijk, openbaar, algemeen bijzonder of een combinatie van meerdere denominaties). De organisaties van de geïnterviewde personen bevinden zich door het hele land: Veldhoven e.o., Bernheze, Lith, Maasdonk, Enschede, Arnhem, Kapelle, Utrecht e.o., Nijmegen, Schiedam/Vlaardingen.

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat er binnen de onderzochte organisaties sprake is van een evenwichtige spreiding van relevante kenmerken, zoals grootte van de onderwijsorganisatie, regio, denominatie en stad/platteland.

Twee van de onderzochte onderwijsorganisaties in het primair onderwijs hebben een LOBOS'er in dienst. In het ene geval gaat het om 0,75 fte en in het andere geval om 0,6 fte. De overige onderwijsorganisaties hebben geen LOBOS'ers in dienst.

3.2 Geïnterviewde personen en organisaties (voortgezet) speciaal onderwijs

In totaal zijn er 7 interviews gehouden met 8 vertegenwoordigers van scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. In twee gevallen zijn de interviews gehouden op het niveau van een stichting met meerdere scholen, in de overige gevallen zijn de gesprekken gevoerd met sleutelpersonen op het niveau van hun eigen school. De sleutelpersonen waarmee gesprekken zijn gevoerd, vervullen binnen hun organisatie verschillende functies: personeelsfunctionaris, unit-leider, directeur of vakleerkracht bewegingsonderwijs.

Het aantal leerlingen in de onderwijsorganisaties, die de sleutelpersonen vertegenwoordigen, varieert van 101 tot 1.050. De omvang van de onderwijsorganisaties varieert van 24 fte tot 264 fte. Op het gebied van sport en bewegen zijn er per school 0 (bewegingsonderwijs geschiedt door groepsleerkrachten in samenwerking met assistenten) tot 3 vakleerkrachten werkzaam (meestal niet fulltime). Naast vakleerkrachten zijn er op de onderzochte scholen tevens fysiotherapeuten, Caesartherapeuten, speltherapeuten, e.d. werkzaam die zich eveneens (deels) richten op (sport en) bewegen.

De denominatie van de scholen varieert (rooms-katholiek, protestants-christelijk, openbaar, bijzonder neutraal, overig) evenals de regio waarin de scholen zich bevinden (Utrecht, Enschede, Harderwijk, Boxtel, Nijmegen, Groesbeek, Gennep, Arnhem, Middelburg).

Uit de gepresenteerde gegevens blijkt dat er bij de onderzochte organisaties sprake is van een redelijke mate van spreiding op relevante kenmerken, zoals grootte van de onderwijsorganisatie, regio, denominatie en stad/platteland.

Geen van de scholen heeft momenteel LOBOS'ers in dienst. Enkele sleutelpersonen geven aan dat er wel klassen-/onderwijsassistenten werkzaam zijn die onder andere ook bij het bewegingsonderwijs assisteren en één van de onderwijsorganisaties kent klassenassistenten (3 fte) die specifiek het bewegingsonderwijs als taak hebben. In dit laatste geval gaat het om assistenten met een CIOS- of SPW-achtergrond. De functieinhoud van deze assistenten bestaat uit ondersteuning bij de lessen bewegingsonderwijs in de zin van: helpen bij aan- en uitkleden, toezicht houden in het zwembad en de gymzalen, klaarzetten van materialen en toestellen, begeleiden van een groepje leerlingen in de zaal waar ook de vakleerkracht les geeft, individueel kinderen ondersteunen bij het zwemmen (enkele assistenten hebben een diploma zwemonderwijs gehaald, waardoor zij ook voor een deel instructie mogen geven). Het gaat hier dus niet om een 'aparte' functie, maar wel om een onderwijsondersteunende functie met pedagogische en didactische elementen er in.

3.3 Geïnterviewde personen en organisaties voortgezet onderwijs

Er zijn 8 interviews afgenomen in het werkveld voortgezet onderwijs met een zelfde aantal personen. In vijf gevallen werden de interviews gevoerd op het niveau van de eigen school, waar de respondent werkzaam was (havo/vwo, vmbo of een brede scholengemeenschap). In drie gevallen is het gesprek gevoerd op het niveau van een overkoepelende stichting waaronder meerdere scholen ressorteren (eenmaal 6, eenmaal 11 en eenmaal 4 scholen). De functies die de sleutelpersonen bekleden variëren: (adjunct-) directeur, voorzitter College van Bestuur, afdelingsleider, teamleider, beleidsadviseur, beleidsmedewerker P&O, schoolspecialist Sport en Bewegen / docent LO.

Op de onderwijsorganisaties, die de sleutelpersonen vertegenwoordigen, is sprake van een leerlingenaantal dat varieert van 408 tot 7000. De omvang van de totale organisatie varieert van minimaal 30,4 fte tot maximaal 484 fte. Op het gebied van Sport en Bewegen beschikken de onderzochte VO-organisaties over minimaal 2,2 fte en maximaal 50 fte. De scholen verschillen wat betreft hun denominatie (rooms-katholiek, openbaar, christelijk). Het zelfde geldt voor de regio waarbinnen de desbetreffende scholen zich bevinden (Breda e.o., Arnhem, Hilversum, Utrecht, Haaksbergen, Oss e.o., Nijmegen, Apeldoorn).

Bovenstaand beeld wijst op een evenwichtige spreiding van kenmerken als omvang van de onderwijsorganisatie, regio, denominatie en stad/platteland.

Geen van de scholen heeft een LOBOS'er in dienst. Twee respondenten geven aan stagiaires te hebben van een LOBOS-opleiding.

3.4 Geïnterviewde personen en organisaties BVE-sector

Er zijn 8 interviews afgenomen met 9 personen binnen de BVE-sector. Op twee uitzonderingen na waren alle respondenten verbonden aan een afdeling Sport en Bewegen/CIOS van een ROC. De respondenten waren werkzaam in de volgende functies: beleidsadviseur sport en onderwijs, adjunct-directeur, docent LOBOS/ coördinator BOS-projecten, sectordirecteur Economie en Ondernemen/projectleider Sport op Maat, afdelingsmanager Sport en Bewegen, docent Sport en Bewegen, kernteamleider LOBOS, onderwijsontwikkelaar CIOS, interim-manager afdeling Sport en Bewegen.

Het aantal deelnemers binnen de opleidingen Sport en Bewegen van de betrokken ROC's varieert van ongeveer 300 tot ongeveer 1500. Het aantal beschikbare fte voor de opleidingen Sport en Bewegen loopt van 10 fte tot 90 fte. Het aantal fte voor functionarissen in een instructeursfunctie loopt daarbij van 0 tot 8 fte. Tot nu toe zijn op de onderzochte ROC's bij weten van de respondenten geen LOBOS'ers in dienst als instructeur S&B.

De geïnterviewde personen zijn afkomstig van ROC's door het hele land: Heerenveen, Enschede, Arnhem, Eindhoven, Amsterdam, Breda, Eindhoven en Zwolle.

De onderzochte ROC's kennen wat betreft omvang en regio op grond van bovenstaande kenmerken een goede variatie.

3.5 Geïnterviewde personen en organisaties gemeenten en sportraden

Ten behoeve van het onderzoek zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van de gemeenten Goes, Nijmegen, Eindhoven, Den Haag en Rotterdam alsmede vertegenwoordigers van het Huis voor de Sport Groningen, Sportservice Midden Nederland en Sport Service Noord-Brabant. In totaal waren bij de gesprekken 10 personen betrokken vanuit een leidinggevende of adviserende functie op het terrein van sportstimulering.

Het aantal functionarissen in een sportstimulerende functie bij de betrokken organisaties loopt van ongeveer 3 fte tot ongeveer 130 fte. De verhouding HBO-ers/MBO-ers varieert van 95%-5% tot 35%-65%. Genoemde cijfers moeten met de nodige voorzichtigheid betracht worden, daar de desbetreffende organisaties onderling sterk verschillen wat betreft de verhouding tussen (1) ontwikkelen en uitvoeren, (2) zelf doen en uitbesteden en (3) binnenschoolse en buitenschoolse activiteiten. Bij de onderzochte organisaties zijn geen LOBOS'ers in dienst. Vijf van de onderzochte organisaties hebben wel ervaring met LOBOS'ers als stagiaires.

4 Relevante ontwikkelingen en invloedrijke factoren

In dit hoofdstuk gaan we in op de mate van herkenning van nieuwe ontwikkelingen in de omgeving van het onderwijs, die mogelijk van invloed kunnen zijn op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers. Daarnaast geven we aan van welke factoren binnen en buiten het onderwijs in de optiek van de respondenten een remmende dan wel een bevorderende werking uit kan gaan op de arbeidsmarktmogelijkheden van LOBOS'ers.

4.1 Herkenning en effecten van nieuwe ontwikkelingen

Aan het begin van de gesprekken met de respondenten uit de onderscheiden sectoren zijn hen een aantal ontwikkelingen binnen het onderwijs en in de omgeving van het onderwijs voorgelegd, die mogelijk van invloed kunnen zijn op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers. Aan de geïnterviewde personen is gevraagd of zij deze ontwikkelingen herkenden en of deze ontwikkelingen in hun ogen zouden leiden tot een groei, een krimp of een stabilisatie van de vraag naar LOBOS'ers.

De volgende ontwikkelingen zijn hierbij de revue gepasseerd:

- De invoering van de Wet op de Beroepen In het Onderwijs (BIO) per 1 augustus 2006, die scholen en docenten verplicht om bekwaamheidsdossiers aan te leggen en bij te houden.
- De toegenomen mogelijkheden voor scholen om Integraal Personeelsbeleid (IPB) te voeren en te kiezen voor meer functiedifferentiatie binnen de organisatie.
- Het toenemend belang van sport en bewegen in overheidsbeleid (rijk en gemeenten) gekoppeld aan een sleutelrol hierbij voor het onderwijs.
- De tendens naar intensivering van de samenwerking tussen sportverenigingen en scholen.
- De opkomst van brede scholen en de deels daarmee samenhangende ontwikkeling van sport- en bewegingsactiviteiten in de driehoek Buurt – Onderwijs – Sport (BOS).
- De invoering van andere onderwijskundige concepten, waarbij onderwijs niet langer automatisch het zelfde is als kennisoverdracht door een docent binnen een klas (loslaten vanzelfsprekendheid van klas als onderwijseenheid, vormen van teamteaching).
- Specifiek voor het primair onderwijs: het afschaffen van de automatische lesbevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden.
- Specifiek voor het primair onderwijs: het verantwoordelijk maken van schoolbesturen in het primair onderwijs voor het aanbieden van buitenschoolse opvangmogelijkheden voor hun leerlingen met ingang van 1 augustus 2007 (op grond van motie Van Aartsen/Bos);

- Specifiek voor het voortgezet onderwijs: de invoering van LO-2 (Bewegen-Sport-Maatschappij) als examenvak.
- Specifiek voor het (voortgezet) speciaal onderwijs: opschaling ten gevolge van de inrichting van Regionale Expertise Centra.
- Dreigende personeelstekorten in met name het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

Over het algemeen zijn de (meeste) genoemde ontwikkelingen herkenbaar voor de geïnterviewde respondenten. Dat geldt met name voor het toenemend belang van sport en bewegen binnen overheidsbeleid en samenleving en de rol die daarbij wordt toegekend aan het onderwijs. Met name de VWS-nota 'Tijd voor Sport' en de daarop volgende plan-ontwikkeling door de Alliantie School en Sport worden door veel respondenten genoemd als kansrijke en vermoedelijk invloedrijke ontwikkelingen op het terrein van sport- en bewegingsstimulering. Onderwijsspecifieke ontwikkelingen zoals de invoering van de Wet BIO zijn overigens niet altijd bekend bij respondenten van buiten het onderwijs. Sectorspecifieke ontwikkelingen zoals het afschaffen van de automatische bevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden zijn evenmin altijd bekend bij respondenten uit andere sectoren van het onderwijs. De dreiging van personeelstekorten in het onderwijs wordt in het algemeen minder herkend in het basisonderwijs dan in de overige onderwijssectoren. Een dreigend tekort aan leraren LO wordt op korte termijn overigens niet verwacht door de respondenten, ongeacht de sector waar zij werkzaam zijn.

De sleutelpersonen zijn tijdens de interviews gevraagd om een eerste globale taxatie te geven van de invloed van de geschetste ontwikkelingen op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers in de komende 5-10 jaar. De respondenten verschillen van mening wat betreft hun eerste globale inschatting van de impact van deze ontwikkelingen. Globaal genomen zijn de respondenten gematigd positief over het totaaleffect van de genoemde ontwikkelingen op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers, maar de meeste respondenten noemen daarbij een of meer randvoorwaarden (zie 4.2).

Ontwikkelingen met neutraal effect

Van een aantal ontwikkelingen wordt geen direct positief effect, maar ook geen negatief effect, verwacht op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. Hierbij gaat het om de volgende ontwikkelingen:

- De invoering van de Wet op de Beroepen In het Onderwijs (BIO) per 1 augustus 2006, die scholen en docenten verplicht om bekwaamheidsdossiers aan te leggen en bij te houden.
- De toegenomen mogelijkheden voor scholen om Integraal Personeelsbeleid (IPB) te voeren en te kiezen voor meer functiedifferentiatie binnen de organisatie.
- Specifiek voor het (voortgezet) speciaal onderwijs: opschaling ten gevolge van de inrichting van Regionale Expertise Centra.
- Dreigende personeelstekorten in met name het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

Van integraal personeelsbeleid zou een positief effect op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers uit kunnen gaan, maar veel respondenten wijzen op een zekere terughoudendheid binnen het onderwijs ten aanzien van functiedifferentiatie. In het mbo, waar functiedifferentiatie al relatief ver gevorderd is, liggen wel kansen voor afgestudeerden Sport en Bewegen op niveau 4, maar volgens de meeste respondenten niet specifiek voor afgestudeerden met een LOBOS-profiel.

Kansrijke ontwikkelingen

De ontwikkelingen, die door het merendeel van de respondenten als meest kansrijk worden ingeschat voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers, zijn:

- Het toenemend belang van sport en bewegen in overheidsbeleid (rijk en gemeenten) gekoppeld aan een sleutelrol hierbij voor het onderwijs.
- De opkomst van brede scholen en de deels daarmee samenhangende ontwikkeling van sport- en bewegingsactiviteiten in de driehoek Buurt – Onderwijs – Sport (BOS).
- De intensivering van de samenwerking tussen sportverenigingen en scholen.
- De invoering van andere onderwijskundige concepten, waarbij onderwijs niet langer automatisch het zelfde is als kennisoverdracht door een docent binnen een klas (loslaten vanzelfsprekendheid van klas als onderwijseenheid, vormen van teamteaching).
- Specifiek voor het primair onderwijs: het afschaffen van de automatische lesbevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden.
- Specifiek voor het primair onderwijs: het verantwoordelijk maken van schoolbesturen in het primair onderwijs voor het aanbieden van buitenschoolse opvangmogelijkheden voor hun leerlingen met ingang van 1 augustus 2007 (op grond van motie Van Aartsen/Bos).
- Specifiek voor het voortgezet onderwijs: de invoering van het examenvak LO-2 (Bewegen-Sport-Maatschappij).

Veel respondenten geven aan dat de uiteindelijke impact van bovenstaande ontwikkelingen afhankelijk is van financiële injecties door het rijk, de gebouwelijke situatie met betrekking tot sportaccommodaties, de mate waarin andersoortige onderwijsmethoden hun beslag krijgen binnen het onderwijs etc. etc. In paragraaf 4.2 gaan we nader in op remmende en bevorderende factoren voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers over 5-10 jaar.

4.2 Remmende en bevorderende factoren

Tijdens de interviews zijn met de respondenten een aantal factoren doorgenomen, die een positieve of negatieve invloed zouden kunnen hebben op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. De volgende factoren zijn voorgelegd aan de respondenten:

a. De mate van inzetbaarheid van LOBOS'ers buiten het onderwijsdomein Sport en Bewegen, met name in relatie tot andere onderwijsondersteunende functionarissen.

b. De specifieke inhoudelijke expertise op het domein van Sport en Bewegen van de LOBOS'ers in vergelijking met andere onderwijsondersteunende functionarissen.
c. De prijs/kwaliteit-verhouding tussen LOBOS'ers (schaal leraarondersteuner; indicatief: 7) i.r.t. PABO- (schaal 9), ALO-afgestudeerden (schaal 9-10) en onderwijsassistenten (schaal 4).
d. De mogelijkheden om stagiaires (BPV) in te zetten ter ondersteuning van de leerkracht (als er bijvoorbeeld geen fte beschikbaar is voor een reguliere aanstelling).
e. De mogelijkheden om de personele verantwoordelijkheden voor LOBOS'ers onder te brengen bij de gemeente, een welzijnsstichting of een bovenbestuurlijk samenwerkingsverband.
g. De mogelijkheden om de 'verantwoordelijkheid van het functioneren' van LOBOS'ers in personele en juridische zin adequaat af te dekken (denk aan ongelukje in de gymzaal).
g. Eigen ambities van het schoolbestuur m.b.t. het bewegingsonderwijs op school.
h. Bestaande of verwachte personeelstekorten.
i. Andere factoren.

In het resterende deel van deze paragraaf zullen we ingaan op de inschatting van het effect van de genoemde factoren op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers. Tijdens de gesprekken bleek, dat het onderscheid tussen huidige en toekomstige situatie niet altijd even scherp te trekken was: als een factor in de huidige situatie een positief effect zou kunnen hebben op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers, dan zal dat naar alle waarschijnlijkheid ook in de toekomst het geval zijn.

Mate van inzetbaarheid en prijs-kwaliteit-verhouding

De opvattingen van de respondenten over de mate van inzetbaarheid en de prijs-kwaliteit-verhouding van LOBOS'ers bespreken we in onderlinge samenhang, omdat deze aspecten ook in de meeste gesprekken nauw met elkaar verweven aan de orde zijn gekomen. LOBOS'ers zijn specialisten op het gebied van sport en bewegen. De mate waarin respondenten dit specialisme als een voordeel en dan wel als een nadeel kwalificeren is deels sectorafhankelijk.

Binnen het basisonderwijs en speciaal onderwijs wordt overwegend gewerkt met generalistisch opgeleide groepsleerkrachten. Binnen deze sectoren bestaat dan ook een zekere terughoudendheid ten aanzien van het aanstellen van specialistische functionarissen vanwege mogelijke financiële risico's, die een bestuur loopt wanneer leerlingen en formatie-omvang teruglopen en specialisten niet inzetbaar zijn voor andere taken binnen de schoolorganisatie. Anderzijds wordt de specialistische expertise op het terrein van sport en bewegen door de meeste vertegenwoordigers vanuit deze beide sectoren als een pluspunt aangemerkt ten opzichte van groepsleerkrachten en 'gewone' onderwijsondersteuners. De uitspraak 'Ieder voordeel heeft zijn nadeel' lijkt hiermee zeer toepasselijk wat betreft de inzetbaarheid van LOBOS'ers in het basis- en speciaal onderwijs.

Ten aanzien van de inzetbaarheid binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs geldt overigens een restrictie in die zin, dat de mate waarin LOBOS'ers voorbereid worden op het omgaan met kinderen met een SO-indicatie door vertegenwoordigers vanuit het (v)so als onvoldoende wordt ingeschat. Naast expertise met betrekking tot sport en bewegen is zeker ook aanvullende expertise nodig -dit geldt overigens ook voor PABO-afgestudeerden- met betrekking tot de pedagogiek en didactiek van het speciaal onderwijs.

In het voortgezet onderwijs en het mbo is het onderwijs juist in belangrijke mate georganiseerd op basis van vakspecialismen. Het specialisme van de LOBOS'er is daar zeker geen nadeel, maar roept bij sommige respondenten wel de vraag op naar het vereiste niveau: LOBOS'ers zijn niet op het zelfde niveau opgeleid als de vakleerkracht en kunnen daarom ook niet de zelfde kwaliteit bieden.

In het mbo liggen er in principe kansen voor LOBOS'ers binnen de opleidingen Sport en Bewegen als instructeur. Zij dienen dan echter te beschikken over specialistische expertise, waar de vakleerkrachten LO zelf niet over beschikken. Vaak gaat het dan om kennis van nieuwe en/of atypische sporten. Dit type expertise kunnen LOBOS'ers verwerven door een bondsopleiding te volgen en/of in hun differentiatie een keuze te maken voor deskundigheidsvergroting voor instructie van een dergelijke sport (klimsport, outdoor, nordic walking, degensporten, vechtsporten etc.). De meeste vertegenwoordigers vanuit het mbo geven aan dat dit type expertise belangrijker is dan het beschikken over een S&B-profiel met betrekking tot het onderwijs. Bij gelijke geschiktheid hebben LOBOS'ers vanwege hun onderwijsachtergrond echter een streepje voor op afgestudeerden van andere S&B-opleidingen. In principe maakt het voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers binnen het mbo niet uit of het hierbij gaat om functies binnen de S&B-opleiding of functies binnen andere beroepsopleidingen, bij voorbeeld in het kader van 'Sport op Maat'.

Het specialisme van de LOBOS'er wordt door de meeste respondenten, ongeacht de sector waar zij werkzaam zijn, overigens ruimer opgevat dan als een strikt lesgebonden. De LOBOS'er wordt zeer geschikt geacht voor organisatorische en uitvoerende werkzaamheden rondom schoolkampen, sportdagen, clinics, samenwerking met sportverenigingen etc.. Met name wordt LOBOS'ers een grote inzetbaarheid toegedicht op het snijvlak van school, naschoolse activiteiten, samenwerking met sportverenigingen en buurtwerk dan wel jeugd- en jongerenwerk.

Over het algemeen wordt de prijs-kwaliteit-verhouding van LOBOS'ers door de respondenten in vergelijking tot andere onderwijsondersteuners, groepsleerkrachten en vakleerkracht als positief beoordeeld. Indicatieve inschaling in schaal 7 (op grond van BBRA-schalen: BezoldigingsBesluit RijksAmbtenaren) wordt door het grootste deel van de vertegenwoordigers uit het onderwijs een reële afspiegeling gevonden van deze prijs-kwaliteit-verhouding. Met name vertegenwoordigers vanuit gemeenten en sportraden achten schaal 7 aan de hoge kant en denken eerder aan schaal 6 als functieniveau op

grond van de gangbare inschaling van sportinstructeurs op MBO-niveau in de huidige werkpraktijk. Ook wijzen sommige respondenten op het relatief grote inschalingsverschil, dat dreigt te ontstaan tussen onderwijsassistenten enerzijds (doorgaans inschaling in schaal 4) en LOBOS'ers.
Wanneer we de inzetbaarheid en de prijs-kwaliteit-verhouding van de LOBOS'er in de ogen van de respondenten in samenhang beschouwen, dan komt daar een gematigd positief beeld uit: op grond van de gehouden interviews is de inzetbaarheid van LOBOS'ers te typeren als die van een breed inzetbare specialist tegen een redelijke prijs, waarbij de grootste kansen voor daadwerkelijke inzet aanwezig lijken binnen basis- en voortgezet onderwijs op het snijvlak van school en omgeving.

Leerkrachtondersteuning door inzet van stagiaires

Aan de inzet van LOBOS-stagiaires worden door de respondenten twee kanten onderscheiden: enerzijds kunnen stagiaires vanuit de LOBOS-opleiding een visitekaartje zijn voor de opleiding en de beroepsgroep en daarmee de arbeidsmarktvraag naar LOBOS'ers bevorderen, anderzijds kunnen scholen op een goedkope wijze voorzien in hun behoefte aan instructiecapaciteit op het gebied van bewegingsonderwijs.

Het merendeel van de respondenten geeft aan, dat het eerste effect groter is dan het tweede effect. Stagiaires worden ingezet bovenop de formatiesterkte, de bedrijfsvoering van de school of de uitvoeringsorganisatie voor sportstimuleringsactiviteiten wordt niet afhankelijk gemaakt van de inzet van stagiaires. Tegelijkertijd is er een zekere erkenning voor het feit, dat het in de praktijk wel eens voorkomt dat stagiaires werkzaamheden overnemen van de reguliere leerkracht. Dit komt echter eerder voor in ad-hoc-situaties dan op structurele basis. Van een verdringingseffect is naar het oordeel van de meeste respondenten geen sprake.

In het verlengde van het 'visitekaartjeseffect' wijzen veel respondenten, met uitzondering van de respondenten uit de mbo-sector, op het belang van kwalitatief hoogwaardige stagiaires en opleidingen voor het 'bewerken van de markt'. De stagiaire is de ambassadeur voor de opleiding en het beroep. Niet alle respondenten hebben overigens eigen ervaringen met LOBOS-stagiaires. De respondenten, die ervaring hebben met LOBOS-stagiaires zijn overwegend positief over deze ervaringen. Twee vertegenwoordigers uit het basisonderwijs geven aan mede op grond van deze positieve ervaringen over te zijn gegaan op de aanstelling van een LOBOS'er. Twee gemeenten daarentegen zetten vraagtekens bij de kwaliteit van de explosieve toename van het aantal S&B-studenten in het algemeen, het selectiebeleid van de opleidingen en het vermogen van S&B–opleidingen om de groei van het aantal studenten organisatorisch en onderwijsinhoudelijk adequaat te hanteren. Eén van deze twee gemeenten had ronduit slechte ervaringen met het niveau van de LOBOS-stagiaires en de begeleiding van stagiaires vanuit de opleiding. Een derde gemeente was overigens zeer lovend over LOBOS-stagiaires. Hoe het ook zij, de kwaliteit van de stagiaires wordt door bijna alle gesprekspartners als zeer essentieel beoordeeld voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers.

Boven- en buitenschoolse aanstellingen

De mogelijkheid om LOBOS'ers onder te kunnen brengen bij een bovenschoolse stichting, een welzijnsorganisatie of een gemeente wordt door ongeveer de helft van de respondenten beschouwd als een arbeidsmarktbevorderende factor voor LOBOS'ers. Een substantieel deel van de respondenten ziet vanwege de huidige schaalgrootte van onderwijsorganisaties weinig toegevoegde waarde in poolvorming. Bijna ieder bestuur heeft tegenwoordig voldoende massa om -bij een terugloop van leerlingen/deelnemers- zodanig te schuiven met personele capaciteit, dat het niet nodig is om de personele risico's van het aanstellen van specialisten als de LOBOS'er onder te brengen buiten de eigen organisatie.

Door de voorstanders van het onderbrengen van LOBOS'ers binnen een boven- of buitenschoolse 'medewerkerspool' worden de volgende voordelen genoemd:

- De mogelijkheid om duale aanstellingen (binnenschools-naschools; school-sport–vereniging) te kunnen creëren en daarmee een doorlopende lijn tussen sport en bewegen binnen en buiten schoolverband.
- Het kunnen bieden van aanstellingen van meer substantiële omvang ('minder versnippering') en daarmee het tegengaan van verloop van functionarissen.
- Het versterken van de draagkracht en professionaliteit binnen sportverenigingen.
- Het zorg dragen voor inhoudelijke aansturing en begeleiding van LOBOS'ers door een vakleerkracht, die bij de zelfde organisatie werkzaam is (met name overweging vanuit basisonderwijs).
- Het kunnen voorzien in de mogelijkheden van vervanging bij ziekte, baanwisseling en andere vormen van uitval.

De grootste mogelijkheden voor het centraal onderbrengen van LOBOS'ers worden gezien op het snijvlak van primair en voortgezet onderwijs en naschoolse vrijetijdsbesteding. Een aantal respondenten wijst op risico's verbonden aan poolvorming:

- Door niet zelf het werkgeverschap voor LOBOS'ers te dragen zouden scholen zich minder verantwoordelijk kunnen voelen voor sport- en bewegingsactiviteiten.
- De grotere flexibiliteit en uitwisselbaarheid van LOBOS'ers binnen een pool heeft als risico, dat het werk van LOBOS'ers te veel versnipperd wordt, waardoor ze minder herkenbaar worden als boegbeeld van sport en bewegen in de buurt of op een school. Het is daarom belangrijk om een LOBOS'er aan niet meer dan twee scholen te koppelen.

Juridisch afdekken van inzet LOBOS'ers

LOBOS'ers beschikken niet over een onderwijsbevoegdheid. Bovendien zijn sport- en bewegingsactiviteiten naar hun aard gevaarlijker dan een vak als hoofdrekenen of wereldoriëntatie. De combinatie van deze factoren draagt ertoe bij volgens een substantieel deel van de respondenten, dat scholen terughoudendheid betrachten en zullen blijven betrachten bij het aanstellen van LOBOS'ers. Met name voor de tewerkstellingsmogelijkheden van LOBOS'ers in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet)

speciaal onderwijs zou het derhalve bevorderlijk zijn, wanneer door een gezaghebbende instantie duidelijk gemaakt zou kunnen worden, dat de inzet van LOBOS'ers binnen het onderwijs niet op juridische bezwaren stuit. Het afdekken van de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van onderwijstaken door LOBOS'ers in het algemeen (met name het kunnen verantwoorden van de inzet van LOBOS'ers naar ouders toe) en in geval van een ongelukje in de gymzaal in het bijzonder zou bijdragen aan het vergroten van de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers. Een verklaring zwart-op-wit door verzekeringsmaatschappijen kan in dit verband een nuttige rol spelen, maar beter nog zou een verklaring of richtlijn van de minister van OCW of de onderwijsinspectie zijn.

Eigen ambities schoolbesturen

Eigen ambities van schoolbesturen met betrekking tot sport- en bewegingsactiviteiten kunnen zowel positief als negatief bijdragen aan de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers. Schoolbesturen met een laag ambitieniveau inzake sport- en bewegingsactiviteiten zijn uiteraard weinig bevorderlijk voor de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. Een hoog ambitieniveau leidt echter niet per se tot meer arbeidsmarktmogelijkheden voor LOBOS'ers. In een deel van het onderwijs leven vragen met betrekking tot de kwaliteit en verantwoordelijkheden van LOBOS'ers (zie hiervoor) en bestaat een voorkeur voor ALO-afgestudeerden om het sport- en bewegingsonderwijs op een hoger plan te brengen en te houden. Over het algemeen verwachten de respondenten echter een positieve invloed van besturen met een hoog ambitieniveau op het gebied van sport en bewegen op de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers, niet zo zeer in plaats van ALO-afgestudeerden, maar veel eerder naast en onder aansturing van ALO-gediplomeerden.

De respondenten zijn overigens tamelijk unaniem in hun opvatting, dat kwalitatief en kwantitatief voldoende bewegen op school, zeker in het licht van de gezondheidsontwikkelingen van de hedendaagse jeugd (overgewicht, gebrekkige motoriek, conditionele achterstanden), niet overgelaten mogen worden aan het ambitieniveau van afzonderlijke schoolbesturen, maar op landelijk niveau (eindtermen, kwaliteitseisen, facilitering) adequaat geregeld moeten worden. Met name het kunnen beschikken over voldoende financiële middelen door schoolbesturen wordt door nagenoeg alle respondenten naar voren gebracht als een sleutelvoorwaarde voor hoogwaardig sporten en bewegen tijdens en na school en daarmee als een belangrijke randvoorwaarde voor arbeidsmarktmogelijkheden voor LOBOS'ers.

Personeelstekorten binnen het onderwijs

Alleen in theoretische zin kunnen respondenten zich een positieve invloed voorstellen van (dreigende) personeelstekorten in het onderwijs op de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers. De dreiging van personeelstekorten in het onderwijs kent naast sectorale (vooral vo en mbo), regionale (Randstad, Flevopolder) en vakspecifieke (technische vakken) dimensies. Voor het vak bewegingsonderwijs worden geen personeelstekorten voorzien door de respondenten. Daarmee vormen de dreigende personeelstekorten in

het onderwijs geen positieve factor van betekenis voor de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers.

Overige factoren

Als bevorderende factoren worden door een deel van de respondenten nog de volgende zaken genoemd:

- *Het verbeteren van de PR en marketing van de LOBOS-opleiding en de LOBOS-beroepsbeoefenaar.* Voor een substantiële minderheid van de respondenten was het uitgevoerde onderzoek de eerste kennismaking met de LOBOS'er. Een betere PR en marketing van de LOBOS-opleiding en de LOBOS-functionaris (door middel van voorlichting, kwaliteit van opleiding en stagiaires, het afdoende regelen van verantwoordelijkheidsaspecten rondom de inzet van LOBOS'ers) zal bijdragen aan de bekendheid en het draagvlak voor de inzet van LOBOS'ers binnen het onderwijs en op het snijvlak van onderwijs en buitenschoolse vrijetijdsbesteding.
- *Het vastleggen van een heldere taakverdeling tussen ALO-afgestudeerden en LOBOS'ers.* Op dit moment wordt door vertegenwoordigers van de KVLO en vertegenwoordigers van de S&B-opleidingen uit het middelbaar beroepsonderwijs gewerkt aan het opstellen van een protocol, dat de grenzen en bevoegdheden van zowel ALO-ers als LOBOS'ers helder afbakent. Veel respondenten verwachten, dat een dergelijk protocol meer duidelijkheid zal verschaffen aan besturen en directies over de bevoegdheden en competenties van LOBOS'ers in relatie tot de zittende beroepsgroep van docenten LO en daarmee een bijdrage kan leveren aan het vergroten van de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers.
- *Het werken met beweegteams van ALO-ers en LOBOS'ers.* In het verlengde van het voorgaande punt achten veel respondenten het wenselijk om uit de als 'niet productief' ervaren tegenstelling tussen KVLO en S&B-opleidingen binnen het MBO te geraken. ALO-ers en LOBOS'ers kunnen elkaar juist aanvullen stellen deze respondenten. In hun opvatting dienen beweegteams binnen en buiten het onderwijs verantwoordelijk te worden voor het aanbieden van een doorlopend en samenhangend educatief continuüm van sport- en bewegingsactiviteiten aan een nader omschreven groep kinderen of jongeren (de kinderen van de X-buurt of de Y-school). Binnen deze teams zijn er functionarissen met een meer coördinerende, coachende, ontwikkelingsgerichte en regisserende taak (de ALO-ers) en functionarissen met een sterk uitvoerend profiel (LOBOS'ers). Over de getalsmatige verhouding tussen ALO-ers en LOBOS'ers lopen de opvattingen uiteen, maar de desbetreffende respondenten verwachten een positieve invloed van het werken met beweegteams op het aantal LOBOS'ers met een betaalde functie in en om het onderwijs.
- *Het invoeren van een differentiatie of een applicatiecursus LOBOS/SO'* gericht op onderwijsondersteuning binnen het (v)so analoog aan de applicatiecursus (v)so voor PABO-afgestudeerden om LOBOS'afgestudeerden meer geschikt te maken voor functies binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs.
- *De invoering van het vak LO-2 binnen het voortgezet onderwijs.* Een aantal respondenten in het voortgezet onderwijs zien met de invoering van het nieuwe examenvak LO-2,

ook wel ‘Bewegen-Sport-Maatschappij’ genoemd, mogelijkheden om LOBOS’ers binnen het voortgezet onderwijs aan te stellen.

Van de volgende factoren gaat volgens een deel van de respondenten een remmende werking uit op de arbeidsmarktkansen van LOBOS’ers:

- *Het ontbreken van voldoende financiële middelen* om onderwijsinstellingen adequaat sport- en bewegingsonderwijs te laten verzorgen.
- Het grotendeels *herpositioneren van de applicatiecursus bewegingsonderwijs’ voor PABO-afgestudeerden* binnen de reguliere PABO-opleiding door een aantal PABO’s, waardoor de drempel voor PABO-afgestudeerden om een additionele bevoegdheid voor bewegingsonderwijs te behalen een stuk wordt verlaagd.
- De *gebouwelijke situatie van sportaccommodaties*. Nieuwe vormen van bewegingsonderwijs met vormen van teamteaching, circuits veronderstellen grotere sporthallen die het niveau van gymzalen overstijgen. Deze accommodaties zijn onvoldoende beschikbaar volgens een deel van de respondenten.
- *Conservatisme binnen het onderwijs.* Door diverse respondenten is gewezen op vormen van conservatisme binnen het onderwijs. Hierbij ging het om opmerkingen van uiteenlopende aard maar met ‘conservatisme’ als rode draad:
  - ‘het voortgezet onderwijs als ALO-bastion’;
  - ‘de angst van managers om echte keuzes te maken met betrekking tot functiedifferentiatie’;
  - ‘’scholen die zich meer laten leiden door angst voor mogelijke ongelukken dan door uitdagingen en sportplezier voor kinderen’;
  - ‘het niet los kunnen laten van het idee dat leren ook andere vormen kan aannemen dan een klaslokaal met één leerkracht en een groep kinderen’.

5 Functieprofiel van de LOBOS'er

In dit hoofdstuk presenteren we onze onderzoeksbevindingen ten aanzien van de concept-functie-omschrijving van de werkgroep LOBOS uit november 2005, die aan de respondenten is toegestuurd voorafgaand aan het interview. 'Deze functiebeschrijving is gebaseerd op de functiebeschrijving van de lerarenondersteuner basisonderwijs, opgesteld door het ministerie van OCW. Deze functieomschrijving is aangepast aan de functie van LOBOS'er.' (werkgroep LOBOS/OVDB, 2005, p.1).

De weergave van de onderzoeksbevindingen is sectorgewijs. Aan de respondenten is gevraagd om:

1. de bruikbaarheid van het profiel voor de eigen sector aan te geven, en
2. voorstellen voor aanvullingen, wijzigingen en reducties te doen om de bruikbaarheid van het profiel voor de eigen sector te verbeteren en daarmee tevens de mogelijkheden voor inzetbaarheid van LOBOS'ers binnen de eigen te vergroten.

Aan het eind van het hoofdstuk worden in paragraaf 5.6 overall-conclusies getrokken over de bruikbaarheid volgens de respondenten van het concept-functieprofiel van de LOBOS'er.

5.1 Bruikbaarheid functieprofiel in het basisonderwijs

Bijna alle respondenten uit het basisonderwijs vinden het concept-profiel van de LOBOS'er over het algemeen bruikbaar voor hun sector, maar slechts een enkeling acht geen aanvullingen, wijzigingen of reducties nodig. De volgende veranderpunten worden genoemd:

- Het concept-LOBOS-profiel is nog te veel een standaardprofiel, het geeft op deze wijze onvoldoende uitdrukking aan de potentiële meerwaarde van de LOBOS'er. Aangeraden wordt om vernieuwende accenten te leggen en meer werkzaamheden toe te voegen die een meerwaarde zijn ten opzichte van de huidige situatie: bijvoorbeeld door meer aandacht in het profiel te geven aan begeleiding van kinderen met een beperking; of door het opnemen van taken met betrekking tot talentherkenning en talentontwikkeling binnen de school. In het regulier onderwijs is voor maatwerk in het algemeen en zeker ook met betrekking tot bewegingsonderwijs nog onvoldoende expertise en/of aandacht.
- Veel werkzaamheden lijken te zwaar geformuleerd voor een MBO-er en lijken eerder tot het takenpakket van andere, hoger gekwalificeerde, functionarissen te behoren. De LOBOS'er zou met name uitvoerend moeten werken binnen een kader/programma

dat door een (vak)leerkracht wordt ontwikkeld. De uitvoering van activiteiten binnen de BOS-driehoek behoort absoluut binnen het profiel, maar het nemen van initiatieven en het onderhouden van contacten met andere organisaties op een ander niveau dan het operationele dient voorbehouden te zijn aan HBO-ers.
- Het profiel bevat tegenstrijdigheden: aan de ene kant wordt gesproken over het uitvoeren van routinematige en repeterende werkzaamheden en aan de andere kant wordt een coördinerende rol verwacht op het gebied van bewegingsstimulering, -activering of -verbetering. Hierdoor blijft onvoldoende duidelijk in hoeverre er sprake is van een coördinerend dan wel uitvoerend profiel. De voorkeur van de respondenten gaat hierbij uit naar een uitvoerend profiel.
- Het profiel moet met name gericht zijn op het uitvoeren sport- en bewegingsactiviteiten en minder op allerlei taken eromheen (teamvergaderingen, interdisciplinair overleg).

5.2 Bruikbaarheid functieprofiel in het (voortgezet) speciaal onderwijs

Het concept functieprofiel van de LOBOS'er dat aan de sleutelpersonen is voorgelegd, wordt door een meerderheid niet of niet volledig bruikbaar gevonden. Dit heeft met name te maken met het ontbreken van sectorspecifieke taakaspecten, die van belang zijn voor het werken binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs. De volgende knelpunten worden genoemd:
- De specifieke doelgroep van het (v)so vraagt om specifieke kennis en vaardigheden en om een specifieke aanpak, dit komt niet terug in het functieprofiel.
- Veel werkzaamheden zijn erg zwaar voor een ondersteuner, zeker wanneer deze uitgevoerd dienen te worden binnen de context van het speciaal onderwijs. Men vraagt zich af of een LOBOS'er met een MBO-opleiding dergelijke werkzaamheden wel aankan.
- Het profiel bevat tegenstrijdigheden: aan de ene kant wordt gesproken van het uitvoeren van routinematige werkzaamheden en aan de andere kant moeten ze kunnen afwijken van standaardprocedures. Daarnaast worden de geschetste werkzaamheden niet bepaald routinematig gevonden.
- Het profiel lijkt veel op het profiel van een leerkracht. De onderlinge verhouding is onduidelijk. De werkrelatie tussen ondersteuner en leerkracht moet niet belast worden door onhelderheden in het functieprofiel van de LOBOS'er en de onderlinge taakverdeling.
- Coördinerende taken moeten overgelaten worden aan de leerkracht met HBO-niveau, een leraarondersteuner met MBO-niveau zou slechts uitvoerende taken moeten hebben.

Eén van de sleutelpersonen merkt overigens op, dat een toespitsing van het LOBOS-profiel op het speciaal onderwijs vermoedelijk op gespannen voet zal staan met de bruikbaarheid van het profiel binnen andere onderwijssectoren.

5.3 Bruikbaarheid functieprofiel in het voortgezet onderwijs

Het merendeel van de sleutelpersonen in het voortgezet onderwijs vindt het profiel op hoofdlijnen bruikbaar voor het voortgezet onderwijs, maar heeft nog wel op- en aanmerkingen, die grotendeels in lijn zijn met de opmerkingen gemaakt door respondenten uit het basis- en speciaal onderwijs:

- De functieomschrijving van de LOBOS'er is te zwaar aangezet en daarbij is de onderlinge verhouding tussen de leerkracht en de ondersteuner niet altijd even duidelijk. Een aantal taken behoort eerder toe aan iemand met HBO-niveau, hetzij een groepsleerkracht, hetzij een vakleerkracht.
- In samenhang met de eerstgenoemde opmerking moet het profiel zich meer richten op uitvoerende en minder op coördinerende werkzaamheden. Coördinerende taken moeten worden overgelaten aan de (vak)leerkracht, die het kader schept en eindverantwoordelijk is.
- Er zou in het profiel meer dan nu het geval is nadruk moeten komen te liggen op de relatie tussen sport binnen en sport buiten de school (zoals BOS, verbanden tussen sportverenigingen en scholen, buitenschoolse activiteiten, etc.) in plaats van op de lessen lichamelijke opvoeding, waar het profiel nu met name op gericht is.

5.4 Bruikbaarheid functieprofiel in het middelbaar beroepsonderwijs

De opmerkingen van respondenten uit het middelbaar beroepsonderwijs komen grosso modo overeen met die vanuit de andere onderwijssectoren. Er worden kanttekeningen geplaatst bij het veronderstelde mbo-niveau van het profiel, dat in veel opzichten een hbo-uitstraling heeft. Er wordt gepleit voor een profiel, waarin de nadruk ligt op het zelfstandig uitvoeren van taken op het gebied van sport- en bewegingsstimulering onder verantwoordelijkheid van een hbo-er.
Hoewel dergelijke aanpassingen het profiel op zich beter bruikbaar maken voor het mbo, zal aanpassing van het profiel niet per se leiden tot meer werkgelegenheid voor LOBOS'ers binnen het mbo. Essentieel voor aanstelling van instructeurs op het gebied van sport en bewegen binnen het mbo is de aanwezigheid van specialistische expertise bij LOBOS'ers, die niet aanwezig is bij de vakleerkrachten. Ook andere S&B-afgestudeerden kunnen dit type expertise verwerven. Alleen bij gelijke geschiktheid hebben LOBOS'ers een streepje voor op andere S&B-ers vanwege hun specifieke onderwijsachtergrond.

Daarnaast pleiten de meeste vertegenwoordigers vanuit het mbo ervoor om binnen de nieuwe competentiegerichte kwalificatiestructuur een geïntegreerde 'uitstroom' op te nemen voor beroepsbeoefenaren met een BOS- respectievelijk een LOBOS-profiel. Daarmee zijn de beste garanties op het creëren van doorlopende leerlijnen tussen binnenschoolse en buitenschoolse sport- en bewegingsactiviteiten te waarborgen. Het onderscheiden van BOS- en LOBOS-profielen naast of onder elkaar binnen de kwalificatie-

structuur en de beroepsopleidingen werkt onduidelijkheden naar het werkveld in de hand en zijn derhalve niet gewenst. Bovendien zien de mbo-respondenten op het snijvlak van onderwijs en samenleving de meeste groeimogelijkheden.

5.5 Bruikbaarheid functieprofiel op het snijvlak van onderwijs en samenleving

De vertegenwoordigers van gemeenten en sportraden geven aan niet zo veel verstand te hebben van functieprofielen uit het onderwijs. Desalniettemin komen de opvattingen van deze respondenten over het te hoge hbo-gehalte in het concept-functieprofiel van de LOBOS'er in grote mate overeen met die van respondenten uit andere sectoren. De beschrijving lijkt te zwaar aangezet. Zwaartepunt dient te liggen op uitvoerende taken, waarbij het profiel meer expliciet verbreed dient te worden naar het uitvoeren van sport- en bewegingsactiviteiten buiten de schooltijden maar wel in samenhang met het bewegingsonderwijs op school. Het LOBOS-profiel moet meer een BOS-profiel worden volgens de vertegenwoordigers van gemeenten en sportraden.

5.6 Bruikbaarheid functieprofiel over de sectoren heen

Uit de opmerkingen gemaakt door vertegenwoordigers van de onderscheiden sectoren in het onderzoek zijn een aantal hoofdlijnen te destilleren:

- Met name respondenten uit het onderwijs beschouwen het concept-functieprofiel van de werkgroep LOBOS op hoofdlijnen als redelijk bruikbaar. Dat geldt met name voor de eerste drie hoofdtaken uit het concept-profiel:
  1. het zelfstandig uitvoeren van les- en leerlingbegeleidende taken op het gebied van bewegingsonderwijs onder verantwoordelijkheid van een daartoe bevoegde leerkracht;
  2. het verrichten van ondersteunende werkzaamheden ter voorbereiding van de lessen bewegingsonderwijs;
  3. het uitvoeren van taken in de driehoek Buurt - Onderwijs - Sport.
- Hoewel het merendeel van de respondenten het concept-profiel op hoofdlijnen tamelijk bruikbaar acht, zijn veel respondenten van mening dat het profiel op een aantal punten nadere concretisering, afbakening (ten opzichte van bevoegde leerkrachten), verduidelijking en/of verbreding (BOS-driehoek) behoeft.
- De gebruikte beschrijvingen van de werkzaamheden zijn onvoldoende onderscheidend ten opzichte van functiebeschrijvingen voor hbo-ers op het gebied van sport- en bewegingsonderwijs. Hierdoor wekt het profiel de indruk in belangrijke mate een hbo-profiel te zijn, terwijl het gaat om beroepsbeoefenaren op mbo-niveau.
- Het profiel bevat tegenstrijdige formuleringen, daar waar enerzijds sprake is van routinematige, uitvoerende taken en anderzijds van innovatieve, initiërende en coördinerende taken. Volgens de respondenten moet een LOBOS-profiel vooral een uitvoe-

rend profiel zijn. Initiërende, regisserende, coördinerende taken e.d. zijn meer geschikt voor hbo-ers.

- Respondenten uit het primair onderwijs bevestigen de relevantie van het opnemen van taken met betrekking tot de BOS-driehoek. Respondenten uit het voortgezet onderwijs, het mbo, gemeenten en sportraden bepleiten een sterker accent binnen het profiel voor dit type activiteiten. Vertegenwoordigers vanuit mbo, sportraden en gemeenten tonen zich daarbij doorgaans voorstander van het in elkaar schuiven van beroepsprofielen van BOS-medewerkers en LOBOS'ers. Met uitzondering van de respondenten uit het (v)so, een onderwijstype dat over het algemeen minder geworteld is binnen de lokale gemeenschap, lijkt er binnen alle sectoren een tamelijk groot draagvlak te bestaan voor een verbreding van het LOBOS-profiel in de richting van een BOS-profiel.
- Een laatste voor de sector specifieke opmerking is afkomstig uit het (voortgezet) speciaal onderwijs, een sector die qua arbeidsvolume (relatief kleine sector) en doelgroep afwijkt van de andere onderzochte sectoren. Respondenten uit het (v)so bepleiten meer aandacht in de opleiding en het beroepsprofiel van LOBOS'ers voor het werken met kinderen met (v)so-indicaties. Dit pleidooi wordt door een enkele respondent uit de andere sectoren ondersteund in verband met een toename van kinderen met een handicap en/of leer- en gedragsstoornissen binnen het regulier onderwijs onder invloed van rugzakjesfinanciering en de invoering van 'zorgplicht' binnen het onderwijs.

6 Voorzichtige kwantificering arbeidsmarktbehoefte

In dit hoofdstuk presenteren we een voorzichtige raming van de arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers en benoemen we een aantal factoren, die van invloed zijn op de hoogte van de raming.

6.1 Arbeidsmarktraming LOBOS'ers langs drie invalshoeken

De arbeidsmarkt voor LOBOS'ers is nog nagenoeg onontgonnen. Er is ten tijde van het onderzoek pas één lichting LOBOS'ers ingestroomd op de arbeidsmarkt. Het aantal in het onderwijs werkzame LOBOS'ers is niet bekend, maar nog zeer beperkt. Op een drietal manieren hebben we getracht kwantitatief grip te krijgen op de toekomstige omvang van LOBOS'ers als beroepsgroep:

1. *Raming op basis uitspraken vertegenwoordigers onderwijssectoren.* We hebben de respondenten uit de diverse onderwijssectoren gevraagd naar een minimum- en een maximumraming van het aantal LOBOS'ers binnen hun *eigen organisatie* over 5-10 jaar. Op deze wijze is per sector een minimum- en een maximumpercentage verkregen van het aandeel van LOBOS'ers op het totaal aantal fte binnen de sector (voor de BVE-sector zijn dit percentages geworden van het aandeel van LOBOS'ers op het totaal aantal fte voor Sport en bewegingsonderwijs).
2. *Raming op basis uitspraken vertegenwoordigers gemeenten, sportraden en vertegenwoordigers bve.* Aan de respondenten vanuit gemeenten en sportraden hebben we eveneens gevraagd naar een minimum- en een maximumraming voor LOBOS'ers. Het bleek lastig en niet altijd zinvol om een dergelijke raming specifiek voor de eigen organisatie of specifiek voor het onderwijs te maken, omdat de formatie voor sportstimulering zich vaak buiten de eigen organisatie bevindt. Wel bleken respondenten in meer algemene zin in staat om het aantal fte te ramen voor LOBOS'ers op het snijvlak van scholen, verenigingen en buitenschoolse/buurtwerk-activiteiten. Ook een aantal sleutelpersonen uit de bve-sector hebben uitspraken gedaan over LOBOS-formatie op het snijvlak van onderwijs en omgeving. Alle respondenten uit de bve-sector hebben dus een raming gegeven voor het aandeel LOBOS'ers binnen de eigen organisatie (zie punt 1). Daarnaast heeft een deel zich uitgesproken over arbeidsperspectieven buiten het eigen ROC, op het snijvlak van scholen voor primair en voortgezet onderwijs en buitenschoolse activiteiten. Deze raming van vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden en enkele vertegenwoordigers van ROC's is verwerkt in een score van het aantal LOBOS'ers per basisschool en per school voor voortgezet onderwijs.

3. *Raming op basis concept-plan Alliantie School & Sport.* Tenslotte is de Alliantie School en Sport gevraagd naar hun claim/raming van het aantal fte voor het stimuleren van dagelijks sporten en bewegen binnen het onderwijs. Deze claim/raming is gerelateerd aan schattingen van de andere respondenten uit het onderzoek over de verhouding tussen het aantal ALO-ers en S&B-ers binnen zogenaamde 'beweegteams'.

Het is belangrijk om aan de gepresenteerde cijfers geen absolute waarde toe te kennen. Daarvoor zitten er te grote verschillen tussen de drie gepresenteerde ramingen. Bovendien is het aantal respondenten in het onderzoek beperkt en geven alle respondenten aan, dat de realisatie van een minimum- dan wel maximumscenario afhankelijk is van zeer veel verschillende factoren, waarbij de belangrijkste is de mate van overheidsfinanciering voor sportstimulering binnen het onderwijs en de directe omgeving daarvan. In hoofdstuk 4 is de impact van een aantal factoren reeds beschreven. In paragraaf 6.3 komen we hier in het licht van de gepresenteerde ramingen nog op terug.

Benadering 1: Raming op basis interviews in sectoren bao, vo, (v)so en bve

Tabel 1 bevat een berekening van de vraag naar LOBOS'ers over 5-10 jaar op basis van minimum- en maximumramingen door de geïnterviewde respondenten. Op grond van Tabel 1 kan geconcludeerd worden, dat de respondenten uit het onderzoek zeker arbeidsmarktmogelijkheden zien voor LOBOS'ers. De marges tussen een minimum- en een maximumscenario zijn overigens aan de hoge kant. Daarbij is met name door vertegenwoordigers uit het bve-veld aangegeven, dat zij voor instructeursfuncties op het terrein van sport en bewegen niet per se op zoek zouden gaan naar LOBOS'ers, maar vooral naar S&B-ers op niveau 4 met interessante specialisaties (klimsport, vechtsport, extreme sports, nordic walking etc.). Afhankelijk van de specialisaties in hun onderwijsprogramma, of aanvullende kwalificaties verworven vanuit een bondsopleiding kunnen dit ook LOBOS'ers zijn, maar dat is zeker geen vaststaand gegeven.

Tabel 1 – Minimum en maximumraming aantal LOBOS'ers over 5-10 jaar, uitgedrukt in fte

Sector	Bron	Referentiegroep	Minimumraming	Maximumraming
Basisonderwijs	www.aandachtsgroepen.nl Werken in het onderwijs 2006	Totaal aantal fte in bao in 2006	121.000 x 0.6% = 758 fte	121.000 x 1.6% = 1.936 fte
Voortgezet onderwijs	www.aandachtsgroepen.nl	Totaal aantal fte in vo in 2006	86.000 x 0.56% = 482 fte	86.000 x 0.82% = 705 fte
(Voortgezet) speciaal onderwijs (wec)	www.aandachtsgroepen.nl werken in het onderwijs 2006	Totaal aantal fte in (v)so in 2006	17.000 x 0.6% = 102 fte	17.000 x 1.2% = 204 fte
Bve-sector	KBA-rapport 'Macro-economische relevantie van een zesde Academie voor Lichamelijke Opvoeding'	Totaal aantal fte docenten LO in bve in 2005 + raming toename fte t.g.v. Sport-Op-Maat	650 x 0% + 200 x 0% = 0 fte	650 x 25% + 400 x 25% = 263 fte
Totaal			**1.342 fte**	**3.108 fte**

Toelichting bij tabel 1

1. De cijfers voor de personele omvang van de sectoren BaO, VO en (V)SO zijn ontleend aan cijfers over 2006 afkomstig uit de OCW-website www.aandachtsgroepen.nl. Omdat OCW personeelscijfers voor speciaal basisonderwijs (sector basisonderwijs) optelt bij de cijfers voor (voortgezet) speciaal onderwijs is op basis van de verhouding tussen de personele omvang tussen SBAO en VSO uit 2005 (afkomstig uit de OCW-nota 'Werken in het onderwijs 2006') een berekening gemaakt op basis van de fte voor beide categorieën uit 2006, afkomstig van www.aandachtsgroepen.nl . De fte voor het speciaal basisonderwijs, 9.000 fte, zijn verdisconteerd in het totaal aantal fte van 121.000 voor het basisonderwijs. De fte voor het (v)so, 17.000, zijn opgenomen in de rij met informatie over het geraamde aandeel van LOBOS'ers binnen het (v)so.
2. De minimum- en maximumpercentages LOBOS'ers voor bao, vo en (v)so zijn gebaseerd op een berekening van het aandeel van de door respondenten geraamde fte voor LOBOS'ers over 5-10 jaar op het totaal aantal fte van hun organisatie.
3. Er is geen officiële informatie beschikbaar over het aantal fte op het terrein van sport en bewegen binnen de BVE-sector, evenmin over het aantal docenten of het aantal fte LO. Om deze reden is gebruik gemaakt van een schatting uit 2005 in een eerder verschenen KBA-rapport (Schuit e.a., 2005).
4. Niet alle respondenten uit het MBO bleken in staat om informatie over het aantal fte van hun instelling te verschaffen. Wel bleken alle respondenten in staat om een schatting te geven van het toekomstige aandeel LOBOS'ers op het gebied van sport en bewegen binnen hun ROC. Deze percentages variëren van 0-25%.
5. In het najaar van 2006 hebben 20 BVE-instellingen zich door ondertekening van een convenant bereid verklaard bewegingsonderwijs weer een plaats te geven binnen de reguliere beroepsopleidingen naast hun S&B-afdeling. Deze extra impuls heeft de naam 'Sport op Maat' (SOM) meegekregen. Op grond van een - ruwe - schatting door enkele respondenten (10 fte S&B per 12.000 studenten) ramen we een extra vraag naar S&B-formatie van 400 fte (bij 481.00 deelnemers), wanneer alle BVE-instellingen de SOM-benadering over zouden nemen.

Benadering 2*: *Raming op basis interviews gemeenten, sportraden en bve

Binnen het onderzoek is ook op een andere manier geprobeerd om een indicatie te verkrijgen van de arbeidsmarktmogelijkheden van LOBOS'ers. Het bleek niet doenlijk om van de betrokken gemeenten en sportraden een eenduidige raming te verkrijgen van het aantal LOBOS'ers binnen hun eigen organisatie over 5-10 jaar. Daarvoor bestaan er op lokaal niveau te veel verschillen in kenmerken van de uitvoeringsorganisatie. Soms zijn uitvoerders op het gebied van sportstimulering in dienst bij een welzijnsstichting, soms op scholen, soms bij een gemeente of een sportraad. Ook komt het vaak voor dat er een verschil is tussen functionele aansturing en werkgeverschap: medewerkers in dienst bij een sportraad, die als uitzendbureau functioneert, inhoudelijke aansturing door sportservice van gemeente, feitelijk werkplek een school en varianten op dit thema komen frequent voor.

Om deze reden is aan de respondenten gevraagd een kengetal te formuleren voor de omvang van het aantal medewerkers met een LOBOS-profiel op het snijvlak van onderwijs en omgeving (verenigingen, buurtwerk, naschoolse activiteiten). Ook een aantal vertegenwoordigers uit de bve-sector heeft hier een schatting van gegeven. Grosso modo komt het formatiebeeld, dat uit deze schattingen te destilleren valt uit op 0.5 fte per basisschool en 1 fte per school voor voortgezet onderwijs. De desbetreffende respondenten maken twee belangrijke kanttekeningen bij hun raming. Nagenoeg al deze respondenten zijn van mening:

1. dat het BOS-profiel en het LOBOS-profiel eigenlijk één profiel zouden moeten zijn, en
2. dat een substantiële bijdrage vanuit de rijksoverheid onontbeerlijk is voor de realisatie van het hiervoor geschetste arbeidsmarktperspectief.

Bij vertaling van deze schatting zou de arbeidsmarktvraag naar LOBOS'ers over 5-10 jaar, met inachtneming van de gemaakte kanttekeningen, macro-economisch uitkomen op ruim 4.300 fte: 7.296 basisscholen x 0.5 = 3.648 fte plus 666 vo-scholen x 1 = 666 fte = 4.314 fte (bron: CBS-statline). Daarmee komt de raming van het aantal LOBOS'ers door vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden en enkele ROC's substantieel hoger uit dan de maximumraming door de scholen zelf. Vermoedelijk is dit terug te voeren op het gegeven, dat deze personen bij hun raming uit zijn gegaan van een breder functieprofiel dan de vertegenwoordigers van de scholen.

Tabel 2 bevat een schematische weergave van de hiervoor uitgevoerde berekening van het aantal fte voor LOBOS'ers in het basis- en voortgezet onderwijs op grond van ramingen door vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden en enkele ROC's.

Tabel 2 – Raming aantal fte LOBOS'ers over 5-10 jaar op basis schattingen vertegenwoordigers gemeenten, sportraden en ROC's

	Aantal scholen *	Aantal fte per school	Totaal aantal fte
Basisonderwijs	7.296	0.5	3.648
Voortgezet onderwijs	666	1	666
Totaal BAO en VO			4.314

* bron: CBS-statline

Benadering 3: Raming op basis concept-plan Alliantie School & Sport

In opdracht van de ministeries van OCW en VWS en de sportkoepel NOC*NSF werkt de Alliantie School & Sport aan een plan om de voorwaarden te schetsen voor het faciliteren van dagelijks sporten en bewegen door kinderen en jongeren tijdens en na school. Belangrijk element van de plannen van de Alliantie vormt de samenwerking tussen scholen en sportverenigingen. In 2010 moet 90% van de scholen dagelijks de gelegenheid bieden aan kinderen en jongeren om te sporten en te bewegen. Hoewel alle onderliggende onderzoeken nog niet volledig zijn afgerond, zijn de contouren van de plannen van de Alliantie School & Sport al wel bekend.

Om de ambities van de Alliantie te verwezenlijken acht de Alliantie 4.400 extra fte noodzakelijk bovenop de huidige formatie voor sport en bewegen. Hierbij veronderstelt de Alliantie 0.3 fte per basisschool, 2.5 fte per school voor voortgezet onderwijs en 6.0 fte voor sportstimulering binnen de bve-sector. In de visie van de Alliantie dienen de benodigde financiële middelen, ongeveer 200 miljoen euro structureel op jaarbasis, via de schoolbesturen uitgezet te worden. De extra aan te stellen functionarissen zullen in de praktijk werkzaam zijn voor meerdere organisaties (scholen, sportverenigingen, organisaties voor buitenschoolse opvang, welzijnsorganisaties), maar in de voorstellen van de Alliantie komt de financiële verantwoordelijkheid en het werkgeverschap bij de schoolbesturen te liggen. Over de verdeling van formatie tussen HBO- en MBO-niveau doet de Alliantie geen kwantitatieve uitspraken, omdat de Alliantie niet op de stoel wil gaan zitten van de schoolbesturen, die samen met lokale partners verantwoordelijk worden voor de uitvoering van sport- en bewegingsactiviteiten. Wel pleit de Alliantie voor het voornamelijk aanstellen van 'doeners' (het gaat tenslotte om sport- en beweeg*activiteiten*) en een gering aantal 'coördinatoren en regelaars'.

Indien de rijksoverheid bereid is deze extra middelen voor het stimuleren van sport- en beweegactiviteiten daadwerkelijk vrij te maken, dan verwacht de Alliantie minimaal een zelfde formatie-impuls op lokaal niveau vanuit met name de (grotere) gemeenten. Mogelijkerwijs zullen ook schoolbesturen zelf, sportverenigingen en sportbonden een bijdrage leveren aan het uitbreiden van personele capaciteit ter ondersteuning van dagelijkse sport- en beweegactiviteiten voor de jeugd. Als een nieuw kabinet de plannen van de

Alliantie overneemt, komt er dus in totaal een extra formatie-impuls los van 8.800 fte ten behoeve van sport- en beweegactiviteiten binnen scholen en hun omgeving (buitenschoolse sportieve opvang, sportverenigingen, scholencompetities, etc.). Daarmee overstijgen de plannen van de Alliantie School & Sport het niveau van de arbeidsmarktraming door vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden en ROC's met ongeveer een factor 2. Dit verschil is vermoedelijk vooral terug te voeren op het gegeven, dat de Alliantie in zijn plannen geen verschil maakt tussen MBO- en HBO-niveau en binnen het MBO-niveau niet differentieert naar functionarissen met een BOS/LOBOS-profiel en andere S&B-profielen.

Een indicatie voor de verhouding tussen MBO- en HBO-opgeleide S&B-functionarissen, waarbij een voorkeur voor LOBOS- respectievelijk ALO-afgestudeerden dominant is vanwege hun onderwijsachtergrond, kan gevonden worden in uitspraken van vertegenwoordigers van gemeenten, sportraden, S&B-opleidingen en een enkele vertegenwoordiger afkomstig uit één van de overige onderwijssectoren over de samenstelling van zogenaamde 'beweegteams'. Beweegteams zijn verantwoordelijk voor het organiseren en uitvoeren van sport- en bewegingsactiviteiten voor kinderen en jongeren van een bepaalde groep van scholen (soms: een grote school), waarbij het gaat om een continuüm van activiteiten, die deels binnenschools en deels buitenschools (buitenschoolse opvang, sportverenigingen, buurt- of jongerenwerk) plaatsvinden.

De verhouding tussen HBO-ers en MBO-ers binnen beweegteams wordt door deze respondenten geraamd binnen een range die begint bij een ratio van 1:3 en oploopt naar een ratio van 1:10. De HBO-ers zijn binnen beweegteams verantwoordelijk voor aansturing, ontwikkeling, coaching, regie. MBO-ers zijn verantwoordelijk voor uitvoering. De verhoudingsverschillen hebben vooral te maken met de mate waarin respondenten van mening zijn, dat ALO-ers binnen de teams ook uitvoerende taken vervullen. Bij een verhouding van 1:3 zou het gaan om 2.200 fte op HBO-niveau en 6.600 fte op MBO-niveau. Bij een verhouding van 1:10 bedragen deze aantallen respectievelijk 800 fte op HBO-niveau en 8.000 fte op MBO-niveau. Zo beschouwd gaat het om een substantiële vacatureruimte voor MBO-ers op het snijvlak van school en sport, onder conditie dat de ambities van de Alliantie daadwerkelijk verwezenlijkt worden, waarbij voor LOBOS/BOS'ers een pré verondersteld wordt vanwege hun onderwijsachtergrond.

De Alliantie zelf spreekt overigens niet over 'beweegteams' maar over 'combinatiefunctionarissen', die binnen het onderwijs zijn aangesteld, maar een duale taakstelling hebben, namelijk: naast het leveren van een bijdrage aan het binnenschoolse sport- en beweegaanbod verzorgen deze combinatiefunctionarissen tevens een buitenschools aanbod voor leerlingen en scholieren en voeren zij activiteiten uit voor sportverenigingen, die betrokken zijn bij het buitenschoolse aanbod. Hoewel de Alliantie zelf niet spreekt over 'beweegteams' kan in het pleidooi van de Alliantie voor 'doeners' wel een aanwijzing gevonden worden voor een substantieel aandeel van MBO-ers bij de realisering van de Alliantieplannen.

Ter relativering van de hiervoor gepresenteerde verhoudingscijfers willen we opmerken, dat dergelijke verhoudingscijfers tussen functionarissen op HBO- en MBO-functionarissen op zich tamelijk gangbaar zijn binnen reguliere arbeidsorganisaties, maar desalniettemin een substantiële oprekking betekenen van de huidige verhouding tussen HBO-ers en MBO-ers op het werkveld Sport en Bewegen. Uit de Arbeidsmonitor Sport 2006 (p.46, tabel 4.3) blijkt, dat ongeveer 30% van de functionarissen in een sportgerelateerde functie beschikt over een HBO-diploma en ongeveer 55% over een diploma op MBO-niveau, een verhouding die in de buurt komt van 1:2.

Hoe een voorkeur voor LOBOS/BOS'ers ter invulling van het MBO-niveau binnen beweegteams exact gekwantificeerd moet worden kunnen we op grond van het onderzoek niet zeggen. Een voorkeur betekent 'vaker wel dan niet'. Onder aanname dat 60% van de vacatures op MBO-niveau op grond van deze voorkeur ingevuld zou kunnen worden door LOBOS/BOS'ers en onder aanname dat de extra formatie voor dagelijkse sport- en bewegingsactiviteiten voor de schoolgaande jeugd daadwerkelijk beschikbaar komt, zouden de ambities van de Alliantie School en Sport, aangevuld met lokale impulsen, kunnen leiden tot een volume voor LOBOS/BOS-achtige functies van tussen de 3.960 en 4.800 fte in de jaren vanaf 2009.

De uitkomsten van bovenstaande berekening van het potentiële arbeidsvolume voor LOBOS/BOS'ers op grond van de plannen van de Alliantie School & Sport zijn schematisch weergegeven in tabel 3. Voor alle duidelijkheid: het betreft hier geen berekening van de Alliantie maar een berekening door KBA.

Tabel 3 – Raming aantal fte LOBOS'ers over 5-10 jaar op basis eigen berekening door KBA over de plannen van de Alliantie School & Sport

Aantal fte plannen Alliantie x 2	8.800 fte
Aantal fte MBO bij verhouding HBO/MBO = 1:3	6.600 fte
Aantal fte LOBOS/BOS (aanname aandeel MBO-vacatures = 60%) x 6.600 =	3.960 fte
Aantal fte MBO bij verhouding HBO/MBO = 1:10	8.000 fte
Aantal fte LOBOS/BOS (aanname aandeel MBO-vacatures = 60%) x 8.000 =	4.800 fte

6.2 Synthese onderscheiden arbeidsmarktramingen voor LOBOS'ers

In paragraaf 6.1 hebben we langs drie verschillende invalshoeken getracht een ruwe kwantificering te geven van de arbeidsmarktperspectieven voor LOBOS'ers. De drie onderscheiden invalshoeken leiden tot drie verschillende uitkomsten, die elkaar deels overlappen en deels niet. De grootste overeenkomsten doen zich voor tussen de uitkomsten van de tweede en de derde benadering. Het verschil tussen de uitkomsten van de

eerste en de beide andere benaderingen is vermoedelijk terug te voeren op een smallere definitie van het functieprofiel van de LOBOS door vertegenwoordigers van met name het basis-, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs en de relatieve onbekendheid van de LOBOS'er binnen deze sectoren. Wanneer er sprake is van gunstige randvoorwaarden (zie paragraaf 6.3), dan blijkt dat het verschil tussen de maximumvariant vanuit de eerste benadering aanzienlijk opschuift in de richting van de uitkomsten van beide andere berekeningswijzen.

Wanneer we op zoek gaan naar een *synthese* van de drie onderscheiden benaderingen, een grootst gemene deler, dan lijkt het aannemelijk om een arbeidsmarktvraag te veronderstellen van ergens tussen de 3.000 en 4.000 extra fte voor functionarissen met een LOBOS/BOS-profiel in de komende 5-10 jaar. Wellicht ten overvloede, de gepresenteerde raming heeft geen absoluut karakter. Het gaat om een ruwe raming, die de uitkomsten van verschillende berekeningswijzen integreert en daarmee over een zekere mate van waarschijnlijkheid beschikt. De werkelijke vraag is afhankelijk van zeer veel verschillende, onzekere factoren en daarmee moeilijk te voorspellen. Tabel 4 bevat een schematische weergave van het aantal fte, het aantal beroepsbeoefenaren en het aantal benodigde studenten met een LOBOS/BOS-profiel op basis van de drie onderscheiden berekeningswijzen respectievelijk op basis van de synthesebenadering.

Tabel 4 – Vertaling aantal fte LOBOS/BOS in aantal beroepsbeoefenaren en aantal studenten

	Aantal fte	Aantal beroeps-Beoefenaren *	Aantal studenten **
Benadering 1: minimum-scenario onderwijs	1.350	1.688	2.411
Benadering 1: maximum-scenario onderwijs	3.100	3.875	5.536
Benadering 2: gemeente, sportraden, bve	4.300	5.375	7.679
Benadering 3: op basis concept-plan Alliantie	4.000 – 4.800	5.000 – 6.000	7.143 – 8.571
Synthesebenadering	3.000 – 4.000	3.750 – 5.000	5.357 – 7.143

* Voor de berekening van het aantal beroepsbeoefenaren is een deeltijdfactor van 0.8 fte gehanteerd. Ten opzichte van de huidige praktijk met een deeltijdfactor van 0.56 fte op basis van een 38-urige werkweek (eigen bewerking gegevens uit *Arbeidsmarktmonitor Sport*, 2006, p.50-51) is een aanname van 0.8 fte conservatief. Bij het hanteren van een deeltijdfactor van 0.56 fte zouden de cijfers in de beide rechterkolommen circa 40% hoger komen te liggen. Omdat de huidige deeltijdfactor samenhangt met het versnipperde karakter van sportgerelateerde functies, en veel respondenten aangeven te streven naar duale aanstellingen met een substantiële omvang is gekozen voor een hogere deeltijdfactor van 0.8 fte.

** Voor de berekening van het aantal benodigde studenten voor LOBOS/BOS-opleidingen is uitgegaan van een studierendement van 70% bij niveau 4-opleidingen binnen het mbo (bron: *Eerste fase benchmark MBO afgerond*, 2006). Hierbij is conservatief verondersteld, dat alle afgestudeerden instromen op de arbeidsmarkt in een LOBOS/BOS-functie. In de praktijk komen S&B-afgestudeerden ook in niet-sportgerelateerde functies terecht en gaat een grote groep doorstuderen in het HBO.

Met inachtneming van de nodige slagen om de arm hebben we in tabel 4 voor ieder van de gehanteerde benaderingen aangegeven wat het equivalent is van de berekende uitkomsten in termen van het aantal beroepsbeoefenaren (bij een aanname van deeltijdfactor van 0.8) en de daarvoor benodigde instroom in LOBOS/BOS-opleidingen (onder aanname van een opleidingsrendement van 70% van de instroom). Op de onderste regel van de tabel is een vertaling gemaakt voor de uitkomsten op basis van een synthese van de drie gehanteerde arbeidsmarktramingen. In de synthesebenadering leidt een raming van 3.000-4.000 fte voor functionarissen met een LOBOS/BOS-profiel tot werkgelegenheid voor 3.750 – 5.000 beroepsbeoefenaren en een opleidingsbehoefte van tussen ongeveer 5.300 en 7.200 LOBOS/BOS-studenten.

Ervan uitgaande, dat deze uitbreiding tot stand komt in een periode van circa 5 jaar betekent dit een uitbreiding van circa 600-800 fte voor functionarissen met een LOBOS/BOS-profiel per jaar en een equivalent van 750 – 1.000 nieuwe beroepsbeoefenaren per jaar bij een deeltijdfactor van 0.8. Voor deze capaciteitsuitbreiding zijn op jaarbasis ongeveer 1.050 – 1.450 studenten nodig met een LOBOS/BOS-opleiding.

Scenario's voor de arbeidsmarkt voor sportgerelateerde functies, die zijn opgesteld binnen het kader van de Arbeidsmarktmonitor Sport 2006 (o.c., p.110-119), gaan uit van minimumgroei van het aantal S&B-functies (dus geen fte!) op MBO-niveau van circa 1.200 tot een maximum van circa 30.000 in de periode 2005-2010, oftewel variërend van ongeveer 250 functies per jaar tot circa 6.000 per jaar. Het is niet goed mogelijk om aan te geven hoe groot het aandeel van LOBOS/BOS-functies binnen de AMMS-scenario's is. Bovendien hebben de scenario's betrekking op de periode 2005-2010, terwijl de gehanteerde benaderingen binnen het onderzoek eerder betrekking hebben op de jaren na 2010. Het is daarom moeilijk om de uitkomsten uit het LOBOS-onderzoek te vergelijken met de scenario-voorspellingen uit de AMMS 2006. Wat wel duidelijk is, is dat de prognose uit het LOBOS-onderzoek zich moeizaam verhoudt tot het minimum-scenario (scenario 'min') van de AMMS en zich redelijk tot goed verhoudt tot het stabiele scenario (scenario 'homeostase') respectievelijk het maximum-scenario (scenario 'plus') uit de AMMS, dat een grote intensivering veronderstelt van S&B-functies binnen het onderwijs en de omgeving van het onderwijs.

Naast de gemaakte opmerkingen over de hardheid van de gepresenteerde ramingen is het noodzakelijk om op te merken, dat de geraamde arbeidsmarktvraag relatief groot lijkt maar in belangrijke mate een eenmalig karakter heeft. Dat wil zeggen dat de berekende arbeidsmarktvraag uitsluitend betrekking heeft op een eenmalige uitbreiding van de behoefte aan afgestudeerden met een LOBOS/BOS-profiel. Na een aantal jaren van uitbreiding (5-10 jaar) is het realistisch om rekening te houden met een zekere stabilisering van de arbeidsmarktvraag. Die zal dan nog uitsluitend betrekking hebben op het vervangen van medewerkers, die uitstromen naar ander werk of buiten het arbeidsproces terecht komen. Gezien de jonge leeftijd van de beroepsgroep ligt uitstroom naar WIA of pensioen niet erg voor de hand. Daarom zal de vervangingsvraag over 5-10 jaar

vermoedelijk vooral bestaan uit het opvangen van baanwisselingen door zittend personeel. Afhankelijk van de arbeidsmarktontwikkelingen over 5-10 jaar (hoogconjunctuur, laagconjunctuur, omvang van behoefte aan hoger opgeleid personeel in het algemeen etc.) zal deze vraag groter of kleiner zijn.

6.3 Randvoorwaarden voor een positief arbeidsmarktscenario

Tijdens de interviews hebben we de respondenten gevraagd om een minimum- en een maximumprognose te geven met betrekking tot het aantal LOBOS'ers binnen de eigen organisatie over 5-10 jaar. Uit de gegeven antwoorden blijkt, dat de respondenten overwegend van mening zijn, dat er zich in de nabije toekomst arbeidsmarktperspectieven zullen aandienen voor LOBOS'ers, maar dat de mate waarin deze mogelijkheden zich zullen gaan voordoen sterk afhankelijk zullen zijn van een aantal factoren en ontwikkelingen. Daarom hebben we de respondenten gevraagd om aan te geven welke ontwikkelingen en factoren zij het meest bepalend achten voor een positieve ontwikkeling van de arbeidsmarktkansen van LOBOS'ers.

In de antwoorden op deze vraag grepen de meeste respondenten terug op antwoorden eerder gegeven tijdens de interviews (zie hiervoor met name hoofdstuk 4 en 5). Het meest bevorderlijk voor de arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers zijn:

- Extra financiële impulsen van de overheid om voor ieder kind, iedere jongere een dagelijks aanbod van sport- en bewegingsactiviteiten te kunnen realiseren. Respondenten spreken in dit verband over 'inhoud geven aan de ambities uit de VWS-nota 'Tijd voor Sport' en 'realisatie van de plannen van de Alliantie School en Sport'.
- Het verschaffen van duidelijkheid over de bevoegdheden van LOBOS'ers bij de uitvoering van onderwijstaken, de taakverdeling tussen LOBOS'er en (vak)leerkracht en de verantwoordelijkheden voor eventuele 'ongelukjes binnen de gymles'.
- In het verlengde van het voorgaande punt: betere 'marketing' van de LOBOS'er om potentiële werkgevers bekend te maken met de meerwaarde van dit type beroepsbeoefenaar.
- Het lange-termijn-effect van de afschaffing van de automatische bevoegdheid voor bewegingsonderwijs voor PABO-afgestudeerden.
- Het verantwoordelijk maken van schoolbesturen in het basisonderwijs voor het aanbieden van buitenschoolse opvang voor hun leerlingen.
- De introductie van het vak LO-2 als eindexamenvak in het voortgezet onderwijs.
- Het integreren van de opleidingen en beroepsprofielen voor BOS-medewerkers en LOBOS'ers, waarbij een helder onderscheid gemaakt dient te worden met werkzaamheden door deze MBO-medewerkers en HBO-ers op het terrein van sport en bewegen.

Geraadpleegde literatuur en andere documentatie

Bekhuis, J. (2006) HBO-Master Domein Sport en Bewegen. Leusden: Bestuur & Management Consultants.

Breedveld, K. en A. Tiessen-Raaphorst, redactie (2006). Rapportage Sport 2006. Den Haag: SCP.

CBS: *statline*. Digitale statistische databank.

Lubberman, J. en T. Moerkamp (2005). *Je bent een team*: *werken met onderwijsassistenten in het voortgezet onderwijs*. Den Haag: SBO.

Lucassen, J.M.H. & Werff Jr., H. van der (2006). *Arbeidsmarktmonitor Sport. Een meting van sportgerelateerde arbeid in Nederland.* Nulmeting. Tilburg / 's Hertogenbosch: IVA Beleidsonderzoek & Advies / W.J.H. Mulier Instituut.

Lucassen, J.M.H. & Werff Jr., H. van der (2006). *De dynamiek van de sportarbeidsmarkt. Een kwalitatieve analyse van de ontwikkeling van de arbeidsmarkt Sport en Bewegen met behulp van expertpanels.* Tilburg / 's Hertogenbosch: IVA Beleidsonderzoek & Advies / W.J.H. Mulier Instituut.

Ministerie van OCW (2003). *Naar een samenhangend opleidingenstelsel voor de onderwijsberoepen.* Den Haag: Ministerie van OCW.

Ministerie van OCW (2005). *Werken in het onderwijs 2006.* Den Haag: Ministerie van OCW.

Ministerie van OCW (2006). *Kerncijfers 2001-2005 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Den Haag: Ministerie van OCW.

Ministerie van OCW. www.aandachtsgroepen.nl. Website met statistieken over onder–wijspersoneel.

Ministerie van VWS (2005), *Nota 'Tijd voor sport, bewegen, meedoen, presteren'.* Den Haag: Ministerie van VWS.

Onderwijsraad (2003). *Een kwalificatiestructuur voor het onderwijs.* Den Haag: Onder–wijsraad.

OVDB (2003), *Naar een onderwijsvariant 'Sport en bewegen' binnen het mbo?* Bunnik: OVDB.

PriceWaterhouseCoopers en Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (2006). *Eerste fase benchmark MBO afgerond.* Z.p.: PWC en KBA.

Schuit, H., Den Boer, P. en B. Hövels (2005), *Macro-economische relevantie van een zesde Academie voor Lichamelijke Opvoeding,* Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA).

Vrieze, G., Houben, L. en N. van Kessel (2003). Functiedifferentiatie in het onderwijs. Den Haag: OCW.

Bijlagen

Bijlage 1 – Overzicht van geïnterviewde personen

Naam	Organisatie	Functie	Onderwijssector
Dhr. H. van Dijk	Primair, Stichting Katholiek Onderwijs Heesch, Lith en Maasdonk	Personeelsfunctionaris	Primair Onderwijs
Dhr. M. v/d Brul	Delta, Stichting voor Katholiek en Protestants Christelijk Primair Onderwijs	Stafcoördinator	Primair Onderwijs
Dhr. B. Smits	Veldvest, Stichting voor Bijzonder Onderwijs	Voorzitter College van Bestuur	Primair Onderwijs
Dhr. A. Verheul	Stichting Sint Josephscholen Nijmegen	Beleidsadviseur P&O	Primair Onderwijs
Dhr. Th. van Lankveld	Stichting Sint Josephscholen Nijmegen	Directeur Basisschool De Driemaster	Primair Onderwijs
Dhr. W. Boogaards	Stichting Protestants Christelijk Onderwijs te Utrecht (PCOU)	Hoofd personeelszaken	Primair Onderwijs
Dhr. J. Sprakel	Stichting Katholiek Onderwijs Enschede (SKOE)	Stafmedewerker	Primair Onderwijs
Dhr. N. Flipse	Facetscholen	Bovenschools directeur	Primair Onderwijs
Dhr. T. Riemersma	Stichting voor Interconfessioneel en Katholiek Onderwijs (SIKO)	Algemeen directeur	Primair Onderwijs
Dhr. W. v.d. Linden	Michaëlschool	Docent Lichamelijke Opvoeding + Stagecoördinator	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Dhr. M. de Leeuw	Mariëndael	Unitleider Sector Speciaal Onderwijs	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Dhr. H. Vetkamp	Stichting De Kleine Prins	Personeelsfunctionaris	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Mevr. C. Vrijling	Stichting De Kleine Prins	Personeelsfunctionaris	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Mevr. K. Rutten	Onderwijscentrum Zuid Gelderland	Personeelsfunctionaris	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Dhr. M. Boswijk	De Lelie	Directeur	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs

Naam	Organisatie	Functie	Onderwijssector
Dhr. J. de Vries	De Huifkar	Vakleerkracht bewegingsonderwijs	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Dhr. P. Lijnse	Klimopschool	Directeur	(Voortgezet) Speciaal Onderwijs
Dhr. B. Brams	Hooghuis Lyceum (locatie Oss-Zuid)	Teamleider afdeling Sport, Dienstverlening en Veiligheid + Docent Lichamelijke Opvoeding	Voortgezet Onderwijs
Dhr. F. Sikkes	Scholengroep Gelders Mozaïek (locatie Beekdal Lyceum)	Afdelingsleider HAVO	Voortgezet Onderwijs
Dhr. J. van Luit	Groot Goylant	Directeur	Voortgezet Onderwijs
Mevr. M. Nuyten	NUOVO, Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Utrecht	Beleidsmedewerker P&O	Voortgezet Onderwijs
Dhr. H. Lasonder	Het Assink Lyceum	Schoolspecialist Sport en Bewegen + Docent Lichamelijke Opvoeding	Voortgezet Onderwijs
Dhr. F. van Casteren	Stichting Katholiek Voortgezet Onderwijs Breda e.o. (SKVOB)	Beleidsadviseur	Voortgezet Onderwijs
Dhr. W. Zegers	Lindenholt College	Adjunct-directeur	Voortgezet Onderwijs
Dhr. J. Speelman	Stichting Christelijk Voortgezet Onderwijs in Apeldoorn e.o.	Voorzitter College van Bestuur	Voortgezet Onderwijs
Dhr. L. Ebbers	Rijn IJssel College	Kernteamleider LOBOS-opleiding	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. B. Boetes	ROC Landstede	Beleidsadviseur Sport en Onderwijs	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. G. van Houten	ROC Aventus	Projectleider Sport op Maat	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. H. Deiman	ROC Eindhoven	Adjunct-directeur School voor Welzijn en Sport	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. P. Grond	ROC West Brabant	Afdelingsmanager Sport en Bewegen / CIOS	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. W. Verbeek	ROC van Amsterdam	Docent Sport en bewegen	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. M. Modder	Friesland College	Docent LOBOS / coördinator BOS-projecten	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. G. Oude Aling	ROC van Twente	Onderwijsontwikkelaar CIOS	Middelbaar Beroepsonderwijs

Naam	Organisatie	Functie	Onderwijssector
Dhr. T. van Lieshout	ROC van Twente	Interim manager CIOS	Middelbaar Beroepsonderwijs
Dhr. M. Zweekhorst	Sportservice gemeente Nijmegen	Programmamanager 0-12 jaar	Gemeenten en Sportraden
Dhr. G. Hulshof	Gemeente Eindhoven	Sectorhoofd Sport & Recreatie	Gemeenten en Sportraden
Dhr. H. Beekwilder	Gemeente Eindhoven	Gebiedsmanager sportcomplex Eindhoven Noord	Gemeenten en Sportraden
Dhr. T. Kloosterboer	Huis voor de Sport Groningen	Directeur	Gemeenten en Sportraden
Mevr. P. Lambregts	Sport Service Noord-Brabant	Consultant / accountmanager	Gemeenten en Sportraden
Mevr. W. Ellenbroek	Sport Service Noord-Brabant	Consultant / accountmanager	Gemeenten en Sportraden
Dhr. S. Ott	Sportservice Midden Nederland	Programmamanager breedtesport	Gemeenten en Sportraden
Mevr. E. ter Wisscha	Gemeente Goes	Projectleider/beleidsadviseur sport	Gemeenten en Sportraden
Dhr. E. de Koning	Sportstimulering Rotterdam	Teamleider Sportstimulering	Gemeenten en Sportraden
Dhr. H. Soons	Gemeente Den Haag	Manager Sportsupport Den Haag	Gemeenten en Sportraden
Dhr. J. Kusters	Alliantie School & Sport	Directeur	Alliantie School & Sport

Bijlage 2 – Topiclijst (algemeen) interviews sleutelpersonen

Arbeidsmarktperspectief en functieprofiel LOBOS'er
Algemene topiclijst gesprekken met sleutelpersonen

Nijmegen, KBA, 31 oktober 2006

---

0. Introductie onderzoek, gesprek

- verkenning van arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers en aanscherpen functieprofiel. Opdrachtgever OVDB, uitvoering KBA;
- gesprekken met sleutelpersonen uit basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en gemeenten/ sportraden;
- gespreksonderwerpen: (1) verkennen van beroepsmogelijkheden in licht van ontwikkelingen binnen onderwijs en samenleving; (2) belemmerende en bevorderende factoren voor arbeidsmarktkansen LOBOS'ers; (3) voorzichtige kwantificering van arbeidsmarktbehoefte; (4) toetsing van concept-functieprofiel werkgroep LOBOS.

1. Gegevens gesprekspartner

- naam;
- functie;
- indien onderwijsorganisatie: naam en type onderwijsorganisatie; aantal leerlingen; aantal fte totale organisatie; aantal fte voor S&B binnen de organisatie; denominatie; stad/plattelandsgemeente; plaatsnaam;
- indien gemeente: naam gemeente; aantal inwoners; aantal fte sportstimulering;
- indien provinciale sportraad: naam en aantal ondersteunde gemeenten en sportverenigingen; aantal fte sportstimulering;
- wel/geen functionarissen in dienst met vergelijkbaar profiel als dat van de LOBOS'er? Indien LOBOS-achtige functionarissen in dienst: aantal fte LOBOS.

2. Beroepsmogelijkheden LOBOS'er nu en in de toekomst

Korte toelichting op relevante maatschappelijke ontwikkelingen: wet BIO, functie–differentiatie, IPB, toenemend belang van S&B in overheidsbeleid gekoppeld aan sleutelrol onderwijs: brede scholen, BOS, afschaffen automatische bevoegdheid bewegingsonderwijs PABO-afgestudeerden (PO); dreigende personeelstekorten in met name VO en MBO, bestuurlijke verantwoordelijkheid voor voor- en naschoolse opvang (PO).

- Herkenning van deze ontwikkelingen?
- Globale impact van geschetste ontwikkelingen op arbeidsmarktperspectieven van LOBOS'ers: nu al merkbaar? Inschatting effect 5-10 jaar: groei, gelijk, krimp (voor zo ver van toepassing)?

3. *Belemmerende en bevorderende factoren voor arbeidsmarktperspectieven LOBOS'ers*

Arbeidsmarktmogelijkheden zijn geen vaststaand gegeven. In welke mate werken onderstaande factoren naar uw mening als belemmerend dan wel als bevorderend op het aantrekken van LOBOS'ers binnen uw sector i.h.a. en binnen uw organisatie i.h.b? S.v.p. beantwoorden voor de huidige situatie en voor de situatie over 5-10 jaar.

a. De mate van inzetbaarheid van LOBOS'ers buiten het onderwijsdomein Sport en Bewegen, met name in relatie tot andere onderwijsondersteunende functionarissen?
b. De specifieke inhoudelijke expertise op het domein van Sport en Bewegen van de LOBOS'ers in vergelijking met andere onderwijsondersteunende functionarissen?
c. De prijs/kwaliteit-verhouding tussen LOBOS'ers (schaal leraarondersteuner; indicatief: 7) i.r.t. PABO- (schaal 9), ALO-afgestudeerden (schaal 10) en onderwijsassistenten (schaal 4)?
d. De mogelijkheden om stagiaires (BPV) in te zetten ter ondersteuning van de leerkracht (als er bijvoorbeeld geen fte beschikbaar is voor een reguliere aanstelling)?
e. De mogelijkheden om de personele verantwoordelijkheden voor LOBOS'ers onder te brengen bij de gemeente, een welzijnsstichting of een bovenbestuurlijk samenwerkingsverband?
f. De mogelijkheden om de 'verantwoordelijkheid van het functioneren' van LOBOS'ers in personele en juridische zin adequaat af te dekken (denk aan ongelukje in de gymzaal)? (De verzekeringsmaatschappijen hebben aangegeven dat een 'ongelukje' door de verzekering wordt gedekt, ook als de LOBOS'er alleen in de gymzaal staat.)
g. Eigen ambities van het schoolbestuur m.b.t. het bewegingsonderwijs op school?
h. Bestaande of verwachte personeelstekorten?
i. Andere factoren?

4. *Functieprofiel LOBOS'er*

Voorafgaand aan het interview is u een concept-functieprofiel voor de LOBOS'er toegestuurd. Dit profiel is een bewerking door de werkgroep LOBOS van de functieomschrijving van de lerarenondersteuner basisonderwijs door OCW.

- Vindt u het toegestuurde profiel op hoofdlijnen bruikbaar voor uw sector?
- Welke aanvullingen, wijzigingen en reducties acht u nodig om te komen tot een grotere bruikbaarheid van het functieprofiel en daarmee een grotere inzetbaarheid van LOBOS'ers binnen uw sector (functieprofiel langslopen, opmerkingen eventueel laten namailen)?

5. Voorzichtige kwantificering arbeidsmarktbehoefte

- Kunt u op basis van de bij punt 2 geschetste ontwikkelingen, de bij punt 3 benoemde belemmerende en bevorderende factoren en de bij punt 4 benoemde kenmerken van het functieprofiel voor de LOBOS'er aangeven hoeveel LOBOS'ers er binnen uw organisatie werkzaam zullen zijn over 5-10 jaar?
- Kunt u dit uitdrukken in een minimum- en in een maximum-scenario, en aangeven welke factoren doorslaggevend zijn voor de realisatie van een minimum- dan wel een maximum-scenario?
- Verwacht u dat uw organisatie hiermee in de pas loopt met het gemiddelde beeld voor de sector of dat uw organisatie in vergelijking met andere organisaties binnen de sector juist hoger of lager zal scoren wat betreft het toekomstige personele aandeel van LOBOS'ers?
- Verwacht u dat voor uw organisatie de zelfde factoren en overwegingen een rol zullen spelen t.a.v. het al dan niet aantrekken van LOBOS'ers als bij andere organisaties in de sector?
- Indien dit niet het geval is, in welke opzichten wijken de voor uw organisatie relevante factoren en overwegingen af van het gangbare patroon binnen uw sector?

Afsluiting / terugkoppeling (info resultaten) / dank voor medewerking.

Bijlage 3 – Functieprofiel LOBOS (werkgroep LOBOS)

Document werkgroep lobos (Lerarenondersteuner BewegingsOnderwijs en Sport)
Titel: Functieomschrijving
Versie: 0.1 november 2005
Door: Annelies Buddingh', OVDB

Korte omschrijving inhoud

Functieomschrijving van de LOBOS'er. Hierin zijn de werkzaamheden beschreven van een LOBOS'er met gemiddelde werkervaring. De functieomschrijving is bedoeld voor werkgevers die een beeld willen krijgen van wat zij van een LOBOS'er mogen verwachten als zij hem/haar in dienst nemen. De functieomschrijving beschrijft dus uitdrukkelijk niet de taken en zelfstandigheid van een stagiair, deze wordt immers opgeleid om die functie in de toekomst te gaan vervullen en zit nog in een leerproces.
Deze functiebeschrijving is gebaseerd op de functiebeschrijving van de lerarenondersteuner
basisonderwijs, opgesteld door het ministerie van OCW. De functiebeschrijving is aangepast aan de functie van LOBOS'er.
In een functieomschrijving legt normaal gesproken het werkveld vast wat het van een functionaris verwacht. De ideale weg om tot een functieomschrijving te komen, is dat het werkveld deze opstelt, en dat de functieomschrijving vervolgens input is voor de kwalificatiestructuur. Het werkveld is de vragende partij, het onderwijs zorgt ervoor dat de leerling zo wordt opgeleid als het werkveld dat wil.
Bij deze functieomschrijving is de omgekeerde weg gevolgd. Dat kon ook niet anders omdat het een nieuwe functie betreft, die zijn waarde in het werkveld nog moet bewijzen. Het commentaar van één basisschool is verwerkt. Commentaar vanuit andere werkgevers is zeer welkom!

Contact

Voor vragen of opmerkingen over dit stuk kan je per e-mail of telefonisch contact opnemen met:
Davie Rusch, OVDB
Telefoon: 030 – 7501143
e-mail: d.rusch@ovdb.nl

Functieomschrijving LOBOS[1]

Omgeving

De werkzaamheden van de lerarenondersteuner bewegingsonderwijs en sport, kortweg LOBOS'er genoemd, liggen op het gebied van bewegingsonderwijs en worden uitgevoerd binnen of vanuit de basisschool. Het bewegingsonderwijs binnen de basisschool kan zowel door daarvoor bevoegde groepsleraren als door (een team van) vakleraren en eventueel (vak)ondersteunend personeel verzorgd worden.
De LOBOS'er geeft lessen bewegingsonderwijs aan 6 tot en met 12 -jarigen onder verantwoordelijkheid van een voor bewegingsonderwijs bevoegd (vak)leraar. Hij voert daarnaast les- en leerlingbegeleidende taken uit. De LOBOS'er levert een actieve bijdrage aan de organisatie en uitvoering van (buiten)schoolse sportactiviteiten. Een belangrijk aspect daarbij is het vanuit de school opzetten en onderhouden van structurele samenwerkingsrelaties binnen de driehoek van buurt-onderwijs-sport (BOS-driehoek).
De LOBOS'er levert tenslotte een bijdrage aan de schoolorganisatie en stelt zich actief op in het ontwikkelen van zijn competenties.

Werkzaamheden

1. *Voert zelfstandig, onder verantwoordelijkheid van een voor bewegingsonderwijs bevoegde (vak)leraar, les- en leerlingbegeleidende taken uit binnen het bewegingsonderwijs*:
   - het uitvoeren lessen binnen een programma zoals door de bevoegd (vak)leraar is vastgesteld en met de LOBOS'er is besproken.
   - het opstarten van beweegsituaties, het begeleiden van groepen en individuele leerlingen en het afsluiten van beweegsituaties;
   - het zorg dragen voor een pedagogisch klimaat waarin alle leerlingen zich veilig en gewaardeerd voelen;
   - het stimuleren van gezond (bewegings)gedrag bij leerlingen;
   - het zorg dragen voor optimale fysieke veiligheid en hygiëne van leerlingen;
   - het toepassen van eerste hulp bij sportongevallen (EHBSO) indien nodig;
   - het stimuleren en begeleiden van brede sociaal-emotionele en motorische vaardigheden van leerlingen;
   - het mede structureren, organiseren en plannen van de bewegingsactiviteiten van leerlingen in homogene en heterogene groepen, inclusief subgroepen;
   - het zich op de hoogte houden van de ontwikkelingen op terreinen als bewegingscultuur, trends in sport en bewegen en bewegingsonderwijs en er in de les op inspelen;

1 Deze functiebeschrijving is gebaseerd op de functiebeschrijving van de lerarenondersteuner basisonderwijs, opgesteld door het ministerie van OCW. Deze functiebeschrijving is aangepast aan de functie van LOBOS'er.

- het signaleren van psychomotorische en pedagogische problemen bij leerlingen en het doorgeven ervan;
- het begeleiden van leerlingen op basis van handelingsplannen en zoals voorzien in het zorgplan;
- het bijhouden van de voortgang van motorische ontwikkeling van leerlingen en het bespreken ervan met de (vak)leraar;
- het leveren van een bijdrage aan gesprekken van de leerkrachten met ouders tijdens ouderavonden.

2. *Ondersteunt de voorbereiding van bewegingsonderwijs door:*
   - het mede voorbereiden van de lessen bewegingsonderwijs;
   - het in overleg met de bevoegd (vak)leraar kiezen en hanteren van verschillende didactische werkvormen en leeractiviteiten voor de lessen bewegingsonderwijs, aansluitend op de leerdoelen;
   - het meedenken en adviseren over maatregelen om de sociale en fysieke veiligheid en de gezondheid van leerlingen te bevorderen;
   - het controleren van sport- en bewegingsmaterialen en accommodatie op veiligheid;
   - het zich op de hoogte houden van de ontwikkelingen op terreinen als bewegingscultuur,
   - trends in sport en bewegen en bewegingsonderwijs en het meedenken over de vertaling daarvan in werkvormen en leeractiviteiten;
   - het leveren van een bijdrage aan het inrichten en in stand houden van accommodatie en de aanschaf van leermiddelen ten behoeve van het deelschoolwerkplan bewegingsonderwijs.

3. *Speelt een rol in de BOS-driehoek door:*
   - het leggen en onderhouden van contacten met andere organisaties in de lokale en regionale sportinfrastructuur (BOS-driehoek: Buurt-Onderwijs-Sport);
   - het nemen van initiatieven tot het organiseren van een aansprekend sport- en bewegingsklimaat buiten de lessen bewegingsonderwijs;
   - het (mede) organiseren en uitvoeren van (buiten)schoolse sport- en bewegingsactiviteiten;
   - het (mede) organiseren en uitvoeren van sport- en bewegingsactiviteiten in de voor-, tussen en naschoolse opvang.

4. *Levert bijdragen aan de schoolorganisatie door:*
   - het surveilleren op het schoolplein;
   - het deelnemen aan interdisciplinair overleg;
   - het deelnemen aan teamvergaderingen.

5. *Stelt zich actief op in het ontwikkelen van competenties door*:
    - het eigen functioneren bespreekbaar te maken;
    - zich actief op te stellen in het creëren van leermogelijkheden;
    - het deelnemen aan professionaliseringsactiviteiten (van het team);
    - het deelnemen aan her- en bijscholing en collegiale consultatie;
    - het bestuderen van relevante vakliteratuur.

Rol/verantwoordelijkheid

- De LOBOS'er functioneert altijd onder verantwoordelijkheid van een voor bewegingsonderwijs bevoegd (vak)leraar. Een LOBOS'er heeft geen onderwijsbevoegdheid. Verzekeraars hebben aangegeven geen probleem te hebben met een LOBOS'er die zelfstandig lessen bewegings-onderwijs draait zonder de fysieke aanwezigheid van de verantwoordelijk bevoegde leraar. Iedere werknemer valt onder de verzekeringspolis. Hoe zelfstandig hij kan functioneren is afhankelijk van het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling en kan beschreven worden in een opdracht- of taakomschrijving.
- De LOBOS'er voert zelfstandig of in teamverband activiteiten of projecten uit op het gebied van bewegingsstimulering , -activering of verbetering. Hij heeft daarbij een coördinerende, stimulerende en begeleidende rol.

Complexiteit

De LOBOS'er voert over het algemeen repeterende en routinematige lestaken uit aan de hand van een bestaand lesplan. Ook bij het uitvoeren van (buiten)schoolse activiteiten of projecten op het gebied sport en bewegen gaat het over het algemeen om routinematige werkzaamheden. Het organiseren en coördineren ervan valt ook binnen zijn functie maar is meer complex en vraagt dus meer van de LOBOS'er. In voorkomende gevallen moet de LOBOS'er kunnen afwijken van standaardprocedures.

Contacten

- Bestuur/directie basisschool.
- Vakleerkrachten/LOBOS'er.
- Leraren.
- Leerlingen.
- Onderwijsondersteunend personeel.
- Ouders.
- Vertegenwoordigers andere organisaties in de BOS-driehoek.
- Locale, provinciale of landelijke overheden.